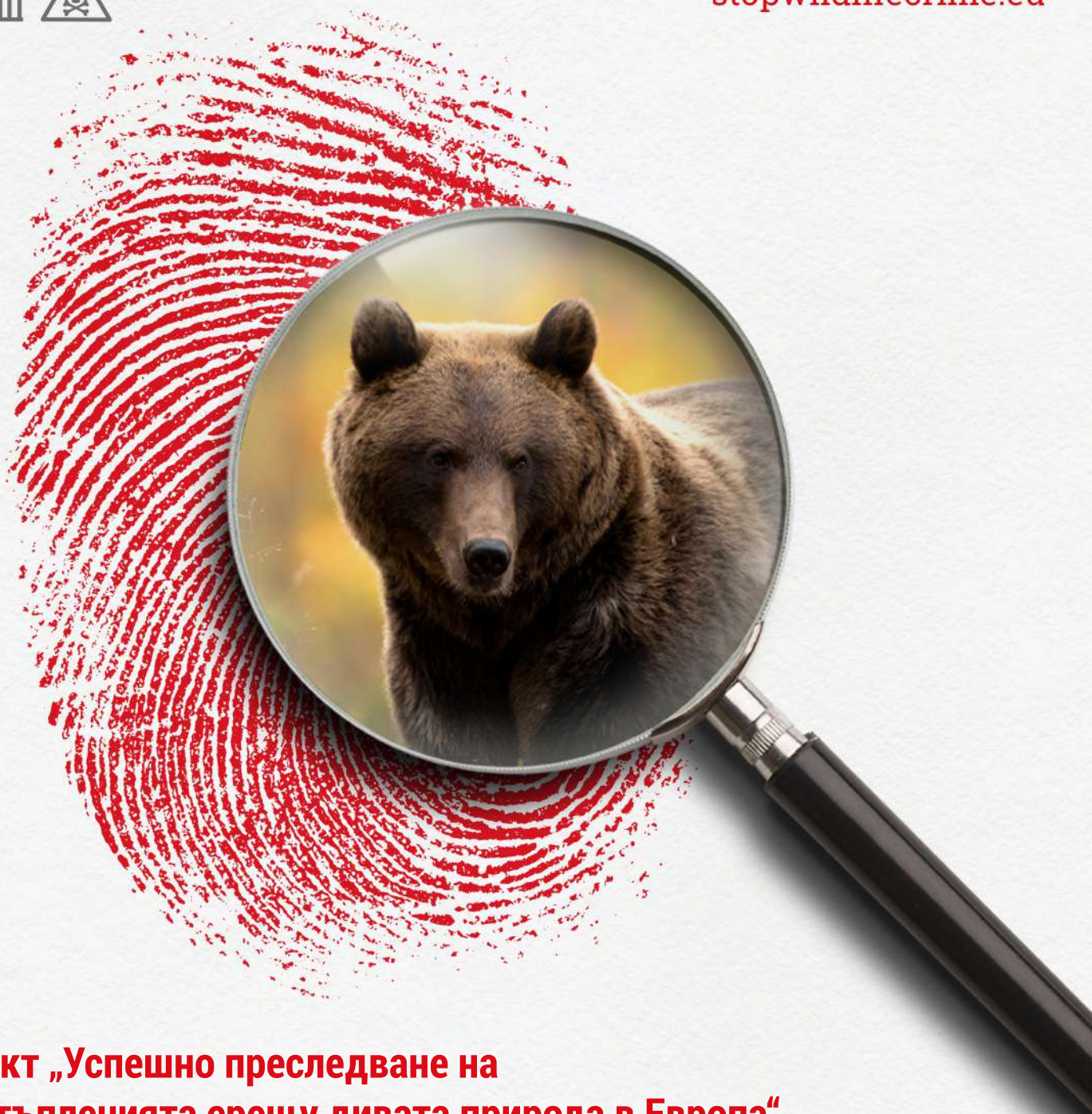

stopwildlifecrime.eu

Проект „Успешно преследване на престъпленията срещу дивата природа в Европа“

ЗАКОНОНАРУШЕНИЯТА СРЕЩУ ДИВАТА ПРИРОДА В БЪЛГАРИЯ

Изследване на закононарушенията от 2016 до 2020 г.

The SWiPE project has received funding from the LIFE Programme of the European Union.

PARTNERS

TRAFFIC

Pravosudna akademija

Публикуван през 02/2022

WWF България

Автори:

Екатерина Войнова, старши експерт „Опазване на видове“, WWF България

д-р Вихър Георгиев, главен асистент, катедра „Европеистика“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

С помощта на:

Яна Даскалова

Стеля Апостолова, WWF България

Таня Желева, WWF България

Докладът е част от финансирания от LIFE проект „Успешно преследване на престъпленията срещу дивата природа в Европа“, LIFE19 GIE/BG/000846 (Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe – SWiPE). SWiPE е консорциум от партньори, включително WWF България (водещ партньор), Държавна прокуратура на Република Хърватия, Fauna & Flora International (Румъния), Съдебна академия Хърватия, WWF Adria в Сърбия, WWF Adria, WWF Испания, WWF Унгария и TRAFFIC, WWF Италия, WWF Полша, WWF Румъния, WWF Словакия и WWF Украйна (асоцииран бенефициент).

WWF и партньорите по проекта благодарят за финансовата подкрепа на Европейската комисия.

Съдържанието и мненията, изразени в тази публикация, са единствено на WWF и партньорите по проекта.

Уеб страница на проекта: <http://www.StopWildlifeCrime.eu>

Обозначенията на географски субекти в тази публикация не предполагат изразяване на мнение от страна на консорциума или авторите на този доклад, или подкрепящите ги организации, относно правния статут на държава, територия или област, или на нейните власти, или относно определянето на нейните граници.

© 2022 WWF. Всички права запазени. Снимките и текстовете не трябва да бъдат възпроизведени или копирани по електронен или друг начин, нито разпространявани без предварителното одобрение на автора и издателя.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Резюме	5
II. За проекта	8
II. 1. Основни цели на проекта	8
III. Методология	9
III.1. Обхват на доклада.....	9
III.2. Обща методология за събиране на данни	9
III.3. Специфики на българското изследване, достъпност, пълнота и последователност на данните.....	11
IV. Обща информация за България	13
V. Законодателство и компетенциите в областта на дивата природа	14
V.1. Законодателство и разпоредби относно престъпленията срещу диви животни	14
1) Общо представяне на националната правна рамка за закононарушенията срещу дивата природа	14
2) Разпоредби за престъпленията срещу дивата природа	24
3) Потенциални области за подобряване на разпоредбите за защита на дивата природа	24
V.2. Анализ на компетентните държавни органи	43
1) Административни органи	43
2) Съдебната система на страната и процедурите за нарушения, свързани с опазването на дивата природа	51
3) Сътрудничество	52
4) Недостатъци на организационно ниво	53
VI. Анализ на нарушения, свързани с опазването на дивата природа	55
VI.1. Статистически анализ	55
1) Мащаб и видове регистрирани закононарушения срещу дивата природа	55
2) Досъдебни производства и административни нарушения.....	61
3) Санкции	69
VI.2. Анализ на примерни случаи	73
1) Пример за добри практики	73
2) Пример за по-предизвикателни случаи.....	75
VI.3. Ефективност и проблеми на различни етапи от борбата със закононарушенията срещу дивата природа	77
VII. Препоръки	79
VIII. Библиография	82

БЛАГОДАРНОСТИ

Авторите изказват специални благодарности за отделеното време и споделения опит на:

Консултативната група на доклада

Блага Георгиева, заместник районен прокурор в районна прокуратура Велико Търново, Свищов;

Ваня Александрова, прокурор в Свищов;

Гергана Кюркчийска, районна прокуратура Враца, понастоящем командирована в Софийска градска прокуратура;

доц. Петър Шурулинков, орнитолог в Национален природонаучен музей, Българска академия на науките;

Елин Алексов, административен ръководител на Военно-апелативната прокуратура, член на УС на Асоциацията на прокурорите в България;

Ивайло Илиев, окръжен прокурор Кюстендил;

Камен Николов, инспектор отдел „Зоополиция и кинология“ при Главна дирекция „Национална полиция“, МВР;

Мария Михайлова, заместник районен прокурор в районна прокуратура Стара Загора;

Милчо Генджов, окръжен прокурор в Габрово;

Надя Петрова, инспектор в отдел „Икономическа полиция“ при Главна дирекция „Национална полиция“, МВР;

Ружена Кондева, заместник районен прокурор в районна прокуратура Благоевград, Разлог;

Тома Белев, Асоциация на парковете в България, от януари 2022 – заместник-министър на околната среда и водите;

Колегите ни:

Ива Лаловска, Център за рехабилитация и размножаване на сухоземни костенурки „Геа Челония“;

Ивайло Клисуров, Спасителен център за диви животни, „Зелени Балкани“;

Костадин Вълчев, WWF България;

Мария Качамакова, WWF България;

Яна Барзова, WWF България

I. Резюме

Настоящото изследване е първото, целящо да опише цялостната картина на закононарушенията срещу дивата природа в България. Информацията е събрана от официални източници чрез заявления за достъп до обществена информация и интервюта с професионалисти в областите на правоприлагането и природозащитата и обхваща периода 2016-2020 г. Данните показват няколко важни тенденции в правоприлагането и правораздаването в тази област.

В разглеждания период закононарушенията срещу икономически значими видове¹ са значително по-често и сериозно санкционирани от тези, засегнали защитени видове. Санкционирането на нарушенията срещу защитени видове се прави почти изключително от регионалните инспекции по околна среда (РИОСВ) по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР). РИОСВ, от своя страна, страдат от хроничен недостиг на човешки ресурс и капацитет, а предвидените в ЗБР глоби са значително по-ниски от глобите в Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) за използване на забранени методи за улов. Глобите, наложени от Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) само по тези два члена от ЗРА, са 3.5 пъти по-високи спрямо глобите, наложени по ЗБР - 364,900 лева по ЗРА, в сравнение със 104,750 лева по ЗБР.

В същото време близо 60% от досъдебните производства, образувани от прокуратурата, са за незаконен лов и риболов (чл. 237 и 238 от Наказателния кодекс, НК). Подобна е и статистиката за осъдителните и санкционните решения на първа инстанция, където 69% са по тези два члена от НК².

Графика 1: Регистрирани от РИОСВ животински видове, които най-често са засегнати от човешка дейност в периода 2016-2020 г.

Някои РИОСВ са подали информация за броя животни, без да уточнят видовете

¹ Икономически значимите видове включват дивеч по Приложение №1 към чл. 5, ал. 2, т. 1 и ал. 5 ЗЛОД и риба, и / или други водни организми, обект на стопански или любителски риболов.

² Пълните текстове на членовете са описани по-долу в таблиците.

Приоритизирането на правоприлагането за опазване предимно на икономически значимите видове за сметка на опазването на застрашената природа е притеснителна практика, която следва да бъде променена, за да се предотврати необратимата загуба на ценни животински видове.

Според информацията, получена от РИОСВ, животните, които най-често са засегнати от човешка дейност, са птици, следвани от бозайници (предимно прилепи) и влечуги.

Пострадалите животни, регистрирани от РИОСВ обаче са значително по-малко от животните, преминали през двата рехабилитационни центъра (за птици и за костенурки). РИОСВ дава данни за малко над 2000 пострадали птици, докато в Спасителния център за диви животни в Стара Загора преминават над 8000 животни за същия период. Съществува и разминаване между официално регистрираните случаи на незаконно убиване на мечки и диви кози и случаите, достигнали до медиите. Информацията на РИОСВ показва само 4 кафяви мечки, всички намерени умрели. В същото време, неофициалните сигнали, които експертите получават на терен, както и данните от националния мониторинг, показват намаляване на популацията от 411 през 2016 г. до 329 мечки през 2019 г. Няма данни за увеличаване на естествената смъртност, така че вероятно причинената от човека смъртност за въпросния период надхвърля естествения прираст.

В данните на РИОСВ (няма данни) и на Дирекциите на националните паркове (ДНП), има само един случаи на убита дива коза в Национален парк „Пирин“ през 2017 г. В сравнение, публикациите в медиите и на сайтовете на природозащитните организации, за същия период, има информация за 21 убити диви кози.

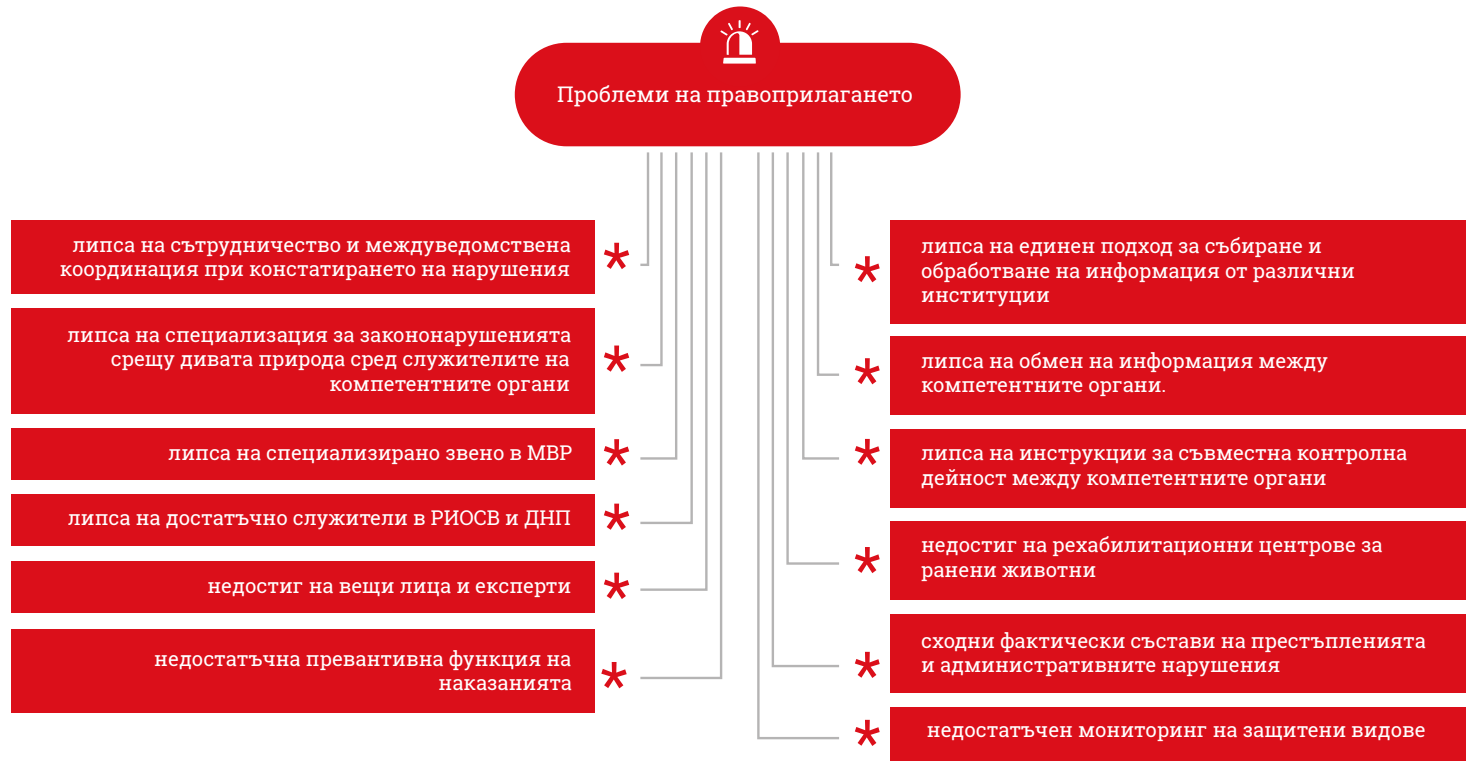
Тези разминавания показват, че случаите, регистрирани от правоприлагащите органи, са значително по-малко от реалните случаи на закононарушения срещу дивата природа и трябва да бъдат положени повече усилия както в правоприлагането, така и в събирането и анализирането на данни.

Друг важен извод от доклада е, че Агенция „Митници“ е регистрирала само един случай на митническо нарушение през 2019 г. – квалифицирана митническа контрабанда – за което е образувано и приключило досъдебно производство. Необходим е допълнителен анализ, за да се видят причините за този резултат и да бъдат предприети мерки за отстраняването им.

Основен проблем на правоприлагането е липсата на структурирано сътрудничество и междуведомствена координация при констатирането на нарушения и/или издаването на наказателни постановления между различните административни контролни органи, между тях и прокуратурата и между тях и разследващите органи.

Друг проблем е липсата на специализация и задълбочени познания в сферата на закононарушенията срещу дивата природа сред служителите в компетентните държавни органи, което може да бъде положително повлияно от повече и по-чести обучения. Създаването на специализирано звено в Министерството на вътрешните работи (МВР), което да се занимава изключително с престъпленията срещу дивата природа, също би помогнало за подобряване на правоприлагането.

Разследващите органи и прокуратурата изпитват затруднения при намирането на вещи лица и експерти, които да им съдействат. Един от факторите за липсата на достатъчно експерти може да бъде предвиденото недостатъчно заплащане за труда им.

Бяха идентифицирани и проблеми със законодателството, свързани с подобряване на санкционния режим и превантивната функция на наказанията. Тарифата за обезщетение при нанесени щети на растителни и животински видове, включени в приложение №3 на ЗБР, не е осъвременявана от 2006 г. В препоръките към този доклад са описани конкретни предложения за подобряване на законите и подзаконовите актове.

Различните институции събират и обработват информация за закононарушенията срещу дивата природа по коренно различни начини, няма единен подход за това каква информация трябва да бъде съхранявана. Не се извършва регулярен обмен на данни между компетентните органи. Регулярният и систематизиран анализ на данните за закононарушенията срещу дивата природа ще помогне на правоприлагащите органи да идентифицират тенденциите при нарушенията, за да им противодействат по-добре, а и за да измерят резултатите от своите засилени усилия.

За да бъдат адресирани идентифицираните проблеми, е необходимо правоприлагащите органи да бъдат обезпечени с достатъчен човешки, експертен, технологичен и финансов капацитет.

II. За проекта

II. 1. Основни цели на проекта

Закононарушенията срещу дивата природа причиняват значителни щети на биоразнообразието и могат да доведат до изчезване на животински и растителни видове в Европа и извън нея, въпреки различните международни конвенции и правни инструменти на ЕС.

Закононарушенията срещу дивата природа не са „дребни престъпления“. Те представляват значителна и нарастваща заплаха за околната среда, както и за икономическото и социалното развитие и сигурността.

Такива дейности често се извършват от организирани престъпни групи и в много случаи включват корупция. Има спешна нужда от засилено прилагане на законите и ефективно наказателно преследване за противодействие на престъпленията срещу дивата природа. Проектът „Успешно преследване на престъпленията срещу дивата природа в Европа“ (Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe – SWiPE) се стреми да адресира част от проблемите в тази сфера. Проектът SWiPE включва 13 партньора в 11 държави и е частично финансиран от програмата LIFE на ЕС.

Проект SWiPE

	ПРОКУРОРИ
	СЛУЖИТЕЛИ НА ПРАВОПРИЛАГАЩИ ОРГАНИ
	ПРОФЕСИОНАЛИСТИ ОТ ОБЩЕСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ
	ЕКСПЕРТИ ПО ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СРЕЩУ ДИВАТА ПРИРОДА
	СЛУЖИТЕЛИ НА НАЦИОНАЛНИ МИНИСТЕРСТВА
	СЪДИИ
	СЪДЕБНИ АКАДЕМИИ

Консорциумът от партньори включва WWF България (водещ партньор), Държавна прокуратура на Република Хърватия, Fauna & Flora International (в Румъния), Съдебна академия Хърватия, WWF Адрия в Сърбия, WWF Адрия, WWF Испания, WWF Унгария & TRAFFIC, WWF Италия, WWF Полша, WWF Румъния, WWF Словакия и WWF Украйна (асоцииран бенефициент).

Проектът стартира през септември 2020 г. и ще продължи до края на август 2023 г.

SWiPE има за цел да ограничи броя на незаконно убитите европейски диви животни, подпомагайки възстановяването на застрашеното европейско биоразнообразие и здравето на екосистемите.

Проектът е насочен към прокурори, служители на правоприлагащите органи, както и професионалисти от обществени организации, други експерти по престъпленията срещу дивата природа, служители на национални министерства, съдии и съдебни академии, където е уместно.

Повече информация за проекта, целите и партньорите можете да намерите на уебсайта stopwildlifecrime.eu.

III. Методология

III.1. Обхват на доклада

Докладът е първи преглед на закононарушенията срещу дивата природа в България. Това става чрез анализ на данни за закононарушенията срещу дивата природа и чрез обобщаване на контекстуална информация, получена при полуструктурирани интервюта. Интервютата бяха проведени с прокурори, представители на правоприлагащите органи и други избрани институции/организации, които играят важна роля в борбата с престъпността срещу дивата природа.

III.2. Обща методология за събиране на данни

Събирането на данни беше насочено към получаване на информация за:

а) Обобщените данни са получени директно от съответните институции или от публично достъпни източници (уебсайтове, годишни отчети и др.). Събраните данни дават основна информация за броя на докладваните или разследвани случаи и броя и/или вида на санкциите за изследвания период.

б) Разследването на престъпленията срещу дивата природа – чрез стандартизирани интервюта бяха обсъдени институционалните и системните области за подобрене. Въпросите обхващаха и основните пречки пред разследването, потенциалните причини за прекратяване на наказателно производство, както и възможните законодателни

промени и проблеми с прилагането на закона. Интервютата бяха проведени с един или няколко представители на всяка интервюирана институция.

в) Конкретни случаи на престъпления срещу дивата природа – данни за регистрирани случаи за периода 2016-2020 г. са получени директно от съответните институции или от публично достъпни бази данни.

Обхват на данните:

- Вид на инцидента: престъпления; административни нарушения; инциденти.
- Видове: видове, защитени от:
  - » CITES (Конвенция за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора) – всички изброени животни (вкл. сухоземни, морски и сладководни видове) и растителни видове;
  - » Директива на ЕС за местообитанията – животински видове;
  - » Национално законодателство и разпоредби (обикновено свързани с лов, риболов или опазване на природата) – животински видове.

Обхват на незаконните действия:

- браконьерство;
- незаконно убийство за спорт;
- контрол на хищници/вредители и отмъщение;
- незаконен улов, вкл. за домашни любимци;
- незаконно събиране на яйца;
- търговия (цялата част от търговската верига, включително транспортиране, трафик, продажба, притежание, потребление; финансирането на такива дейности);
- неселективен улов и умъртвяване, което потенциално (и съзнателно) застрашава защитени видове, т.е. отровна стръв, неселективни и незаконни мрежи, неселективни капани;
- улавяне и/или нараняване.

Видове закононарушения, които не са включени в обхвата на изследването:

- » вреди за екосистемата като цяло (т.е. пожари и нефтени разливи);
- » други форми на екологични престъпления (напр. незаконни сметища);
- » незаконен риболов на незащитен вид, извън риболовния период или без разрешение за риболов.

Времева рамка на събраните данни: 2016 – 2020 г.

При събирането на информация от съдебни дела са търсени релевантните дела на всеки етап от тяхното развитие през времевата рамка – не само тези, които са приключили, но и тези в процес.

III.3. Специфики на българското изследване, достъпност, пълнота и последователност на данните

Въпреки мащабния обхват на проекта беше необходимо да определим някои ограничения, така че получената информация да е възможна за обработка в поставените в проекта срокове. Затова настоящият доклад няма да разглежда случаи на незаконен дърводобив, незаконен риболов, освен в долуописаните изключения, както и вреди за екосистемата като цяло (напр. пожари и разливи на нефт), и други форми на екологична престъпност, като например незаконни сметища.

В рамките на доклада закононарушенията и престъпленията срещу дивата природа³ са определени в следния обхват:

- » незаконно убиване, залавяне в капани и/или увреждане на животни, класифицирани като престъпления или като административни нарушения;
- » незаконен контрол на хищници/вредители чрез поставянето на отрови;
- » незаконен улов на застрашени и защитени видове, включително за домашни любимци;
- » незаконно събиране на яйца;
- » незаконна търговия на застрашени видове или продукти/части от тях;
- » незаконно убиване на незащитен вид без валидно разрешително за лов, когато е класифицирано като престъпление по Наказателния кодекс;
- » незаконен риболов на незащитени видове в защитени територии, когато е класифициран като престъпление по Наказателния кодекс или извършен със забранени от закона уреди за улов (драги, кърмаци, експлозивни и електрически ток).

Причината да бъде включен незаконният риболов в защитени територии в обхвата на доклада е, че той представлява престъпление по чл. 238 от Наказателния кодекс и е потенциална опасност за застрашените видове, обект на опазване в защитените територии.

Незаконният лов на незащитени видове е включен, тъй като е класифициран като престъпление по чл. 237 от Наказателния кодекс.

³ Членовете от НК, по които сме търсили информация за съдебни дела и сме подавали заявления за достъп до обществена информация, са: чл. 237, чл. 238, чл. 242, ал. 1, б. „з“, чл. 278в, чл. 278г и чл. 278д.

В рамките на доклада закононарушенията и престъпленията срещу дивата природа са определени в следния обхват:

- * незаконно убиване, залавяне в капани и/или увреждане на животни, класифицирани като престъпления или като административни нарушения;
- * незаконен контрол на хищници/вредители чрез поставянето на отрови;
- * незаконен улов на застрашени и защитени видове, включително за домашни любимци;
- * незаконно събиране на яйца;
- * незаконна търговия на застрашени видове или продукти/части от тях;
- * незаконно убиване на незащитен вид без валидно разрешително за лов, когато е класифицирано като престъпление по Наказателния кодекс;
- * незаконен риболов на незащитени видове в защитени територии, когато е класифициран като престъпление по Наказателния кодекс или извършен със забранени от закона уреди за улов (драги, кърмаци, експлозивни и електрически ток).

За съставянето на доклада използвахме основно следните източници на информация:

1. Информация, получена чрез заявления за достъп до обществена информация, изпратени до 36-те районни и 28-те окръжни прокуратури в България, Министерството на околната среда и водите, 15-те регионални инспекции по околната среда и водите⁴, дирекциите на националните паркове, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, Агенция „Митници“ и Министерството на вътрешните работи – Главна дирекция „Национална полиция“⁵.
2. Публикувани съдебни решения, свързани със закононарушенията срещу дивата природа, включени в националния обхват на проекта.
3. Детайлни интервюта, проведени индивидуално или в група, с представители на заинтересованите страни, които формират консултативната група на проекта за България. Освен интервютата, фокус-групата предостави и ценна обратна връзка за заключенията и препоръките, направени в този доклад.
4. Доклади, анализи, научни публикации, планове за действие за защита на застрашени видове и други публикации, свързани със закононарушенията срещу дивата природа.
5. Данни от Спасителния център за диви животни в Стара Загора на „Зелени Балкани“ и от Център за рехабилитация и размножаване на сухоземни костенурки на фондация „Геа Челония“, които са двата основни рехабилитационни центъра за животни в страната.
6. Публикации в медиите и на неправителствени организации, свързани с обхвата на проекта – убийство или увреждане на защитени видове, трафик и/или незаконен лов.

4 РИОСВ – Перник е реструктурирано към РИОСВ – София в периода, за който потърсихме информация. Не можахме да получим отговор от институцията дали информацията за РИОСВ – Перник е включена в данните, получени от РИОСВ – София.

5 В отговор Главна дирекция „Национална полиция“ отказа да предостави поисканата информация с аргумента, че „Във вида, в който е поискана, търсената информация не съществува в статистическите архиви на МВР, т.е. тя не се създава и не се съхранява при задължения субект по ЗДОИ по поставените от заявителката критерии“.

Заявленията за достъп до обществена информация, които изпратихме до институциите, бяха еднакви за всяко териториално поделение, но отговорите, които получихме, бяха в различен формат и с различна степен на подробност. Някои данни бяха групирани за целия заявен период (2015-2020 г.), а при други получихме групирани отговори по няколко от посочените състави на административни нарушения или престъпления. Въпреки това екипът положи усилия да систематизира данните в единен формат, за да можем да направим необходимия сравнителен анализ. Заради значителния обем от данни и различните формати на отговорите е възможно да има малки несъответствия заради технически грешки, но ако има такива, те са в рамките на допустимите статистически грешки.

В рамките на 8 месеца, от март 2021 до октомври 2021, екипът на проекта направи задълбочено търсене на съдебни решения в базата данни на АПИС и в Единния портал за електронно правосъдие на Министерството на правосъдието. Съдебните решения, които попадат в обхвата на проекта, бяха свалени в PDF формат и въведени в базата данни на проекта (на английски език), която е достъпна на портала на SWiPE – <https://stopwildlifecrime.eu/>. В част от намерените съдебни решения се споменава за други решения, които са релевантни към този доклад, но не са публично достъпни. Невъзможно е да изчислим какъв процент от съдебните решения, определения, протоколи и извънсъдебни споразумения са публикувани и публично достъпни. Затова е и невъзможно да направим оценка какъв процент от всички съдебни дела за престъпления срещу дивата природа са намерените от екипа и колко остават неизвестни за нас. В базата данни са въведени както присъди за престъпления срещу дивата природа по Наказателния кодекс, така и решения за обжалвания на административни нарушения, влизащи в обхвата на проекта, по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА), Закона за митниците (ЗМ) и Закона за защитените територии (ЗЗТ). Не сме включили обжалвания на наложени административни наказания по Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД), тъй като те не попадат в обхвата на проекта.

IV. Обща информация за България

Република България е с площ 110 370 кв. км, от която горите и горските територии към 31.12.2020 г. са 4 270 995 ха⁶.

Територията на България е разделена на 28 области и 264 общини, обособени в 6 района⁷.

България е член на Европейския съюз (ЕС) от 1 януари 2007 г.

Населението на страната към 31.12.2020 г. е 6 916 548 души, като по градовете са 5 043 186, а в селата – 1 873 362. Брутният вътрешен продукт на глава от населението за 2020 г. е

6 Площта на горските територии е 3 952 575 ха (92.54%), а площта на земеделските територии, притежаващи характеристиката на гора по смисъла на чл. 2 от Закона на горите („гори върху земеделски територии“) е 318 420 ха (7,46%). Изпълнителна агенция по горите. „Годишен отчетен доклад на Изпълнителна агенция по горите за 2020 г.“, pp.5-6, iag.bg [website], 2021, <http://www.iag.bg/data/docs/Doclad_str20_04.pdf> (достъпен на 16 ноември 2021).

7 Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югоизточен, Южен централен и Югозападен.

8845 евро⁸ (17 299.60 лева).

Второто издание на Червената книга на България⁹ от 2011 г. включва 287 вида и подвида животни, които попадат в четирите най-застрашени категории на Международния съюз за защита на природата (IUCN) – Изчезнали (30), Критично застрашени (87), Застрашени (70) и Уязвими (100).

V. Законодателство и компетенциите в областта на дивата природа

V.1. Законодателство и разпоредби относно престъпленията срещу диви животни

1) Общо представяне на националната правна рамка за закононарушенията срещу дивата природа

Националната правна уредба относно престъпленията и нарушенията срещу диви животни като цяло съответства на задълженията на Република България като държава, членка на ЕС, и страна по съответните международни договори и конвенции в тази област.

Най-общо правната уредба на престъпленията и нарушенията срещу дивите животни се съдържа в съответните разпоредби на административното и наказателното право, съответно материалното и процесуалното право, както е посочено по-долу.

Материалноправна уредба

Чл. 15 от Конституцията на Република България посочва, че държавата осигурява опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната. Съответно редица закони и подзаконови нормативни актове осигуряват опазването на околната среда и предвиждат санкционни разпоредби за нарушения и престъпления срещу дивите животни. Санкционните разпоредби може да се групират в зависимост от квалификацията на съответното деяние като административно нарушение или престъпление. По този начин може да се отграничат нормативни актове, предвиждащи административнонаказателна отговорност, и нормативни актове, предвиждащи наказателна отговорност за закононарушенията срещу дивите животни.

В някои случаи се наблюдават сходни фактически състави на престъпленията и административните нарушения срещу дивата природа¹⁰. В такива случаи следва да се

⁸ Национален статистически институт, shorturl.at/cmrwK, (достъпен на 12.01.2022 г.)

⁹ Червена книга на България, електронно издание - <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>

¹⁰ Виж например чл. 86 ЗЛОД и чл. 237 НК.

оцени обществената опасност на деянието и да се извърши преценка от компетентния орган дали деянието представлява „маловажен случай“¹¹. Обществената опасност на престъпленията против околната среда зависи от признаците на екологичната вреда и естеството на престъпната дейност. Когато съставомерната последица е екологична вреда, нейните признаци са водещ критерий за оценка на опасността. Когато съставомерният резултат е екологичен риск, основен критерий са признаците на вероятната вреда и степента на вероятност за нейното настъпване. Когато деянието е формално или негов резултат не са конкретни екологични рискове или вреди, а други изменения на действителността, водещ критерий е естеството на деянието¹². При констатиране на признак/признаци на извършено престъпление административнонаказателното производство се прекратява, а материалите се изпращат на съответния прокурор (чл. 33, ал. 2 ЗАНН).

Наблюдаваните в практиката случаи на дублиране на административнонаказателни и наказателни производства срещу едно и също лице по повод едно и също деяние се дължат предимно на грешки при квалификацията на деянието като административно нарушение или престъпление, а като неминуемо следствие от това – и при определянето на компетентността на оправомощения орган и вида и характера на производството¹³.

Нормативни актове, предвиждащи административнонаказателна отговорност

Чл. 2, ал. 1 от Закона за административните нарушения и наказания предвижда, че деянията, които съставляват административни нарушения, и съответните за тях наказания се определят със закон или указ. На практика всички видове административни нарушения срещу дивите животни, както и съответните наказания, са уредени в няколко закона (виж по-подробно таблицата по-долу). Административнонаказателно отговорни са пълнолетните лица, навършили 18 години, които са извършили административни нарушения в състояние на вменяемост. Административнонаказателно отговорни са и непълнолетните, които са навършили 16 години, но не са навършили 18 години, когато са могли да разбират свойството и значението на извършеното нарушение и да ръководят постъпките си¹⁴.

На първо място, Законът за биологичното разнообразие (ЗБР) урежда отношенията между държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Република България. ЗБР въвежда изискванията на редица директиви на ЕС, както следва:

- Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици;
- Директива 2006/105/ЕО на Съвета за адаптиране на Директиви 73/239/ЕИО, 74/557/ЕИО

¹¹ „Маловажен случай“ е този, при който извършеното престъпление с оглед на липсата или незначителността на вредните последици или с оглед на други смекчаващи обстоятелства представлява по-ниска степен на обществена опасност в сравнение с обикновените случаи на престъпление от съответния вид – чл. 93, т. 9 НК.

¹² Пушкарова-Гочева, И. (2016). Някои въпроси на наказателноправната защита на природата.

¹³ Тълкувателно решение №3 от 22 декември 2015 г. на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд.

¹⁴ Чл. 26, ал. 1 и 2 от ЗАНН.

и 2002/83/ЕО в областта на околната среда поради присъединяването на България и Румъния;

- Директива 1999/22/ЕО на Съвета от 29 март 1999 г. относно държането на диви животни в зоологически градини;
- Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. относно опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна;
- Директива 89/370/ЕИО на Съвета от 8 юни 1989 г. за изменение и допълнение на Директива 83/129/ЕИО относно вноса в държавите членки на кожи от някои тюленчета и на продукти от тях;
- Директива 83/129/ЕИО на Съвета от 28 март 1983 г. относно вноса в държавите членки на кожи от някои тюленчета и продукти, получени от тях.

ЗБР предвижда редица забрани и ограничения, както и режими и условия, свързани с опазването на дивите животински и растителни видове. Съответно ЗБР предвижда състави на нарушения, свързани с неспазването на съответните забрани, ограничения, режими и условия, включително за видове, включени в приложения А, В, С и D към чл. 3 от Регламент (ЕО) № 338/97 на Съвета от 9 декември 1996 г. относно защитата на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях, и екземпляри от видове, определени съгласно чл. 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1143/2014.

За съответните видове нарушения по ЗБР извършителите на нарушенията физически лица се наказват с глоба, а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция. **Глобите за физически лица варират между 100 и 10 000 лв., а имуществените санкции за юридически лица са между 200 и 30 000 лв. В някои случаи за нарушения, извършени в защитени територии или засягащи световно застрашени видове животни, глобите се налагат в двоен размер**¹⁵. За физическите лица – правоспособни ловци, в някои случаи се предвижда лишаване от право на ловуване за срок от една до две години; когато нарушението е спрямо световно или европейски застрашен вид, лишаването от право на ловуване е за срок три години¹⁶. В допълнение, чл. 129, ал. 1 ЗБР предвижда, че вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са. За щети, нанесени на определени видове растения и животни, включени в приложение №3 към ЗБР, виновните лица заплащат обезщетение в размер, определен според Тарифа за обезщетение при нанесени щети на растителни и животински видове, включени в приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие. Тарифата не е обновявана от своето приемане през 2006 г.¹⁷.

Извършените нарушения срещу дивите животни по ЗБР се установяват с акт на длъжностно лице, определено от министъра на околната среда и водите или от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите, от областния управител или от кмета на общината. Наказателните постановления се издават съответно от министъра на околната среда и водите, от министъра на земеделието, храните и горите, от областния

¹⁵ Виж чл. 125 ЗБР.

¹⁶ Пак там.

¹⁷ Приета с ПМС № 235 от 5.09.2006 г., обн., ДВ, бр. 76 от 15.09.2006 г., в сила от 15.09.2006 г.

управител или от кмета на общината, или от оправомощени от тях лица.

Законът за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД) урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти. ЗЛОД въвежда изискванията на следните директиви на ЕС:

- Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици;
- Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. относно опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна.

ЗЛОД предвижда редица административни нарушения, свързани с незаконен лов, както и с укриване, съхраняване, обработване, продажба или превоз на незаконно придобит дивеч или ловен трофей. **За съответните видове нарушения по ЗЛОД извършителите на нарушенията физически лица се наказват с глоба в размер от 50 до 10 000 лв. Имуществените санкции за юридически лица за някои специфични видове нарушения са в размер от 5000 до 10 000 лв. При нарушения, свързани с незаконен лов, оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на Изпълнителната агенция по горите.**

Нарушенията по закона и подзаконовите актове по прилагането му се установяват с актове, съставени от служителите в Изпълнителната агенция по горите и в нейните структури, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, които заемат длъжност, за която се изисква лесовъдско образование, от длъжностните лица по чл. 67 ЗЛОД или от упълномощени служители на Министерството на вътрешните работи, а наказателните постановления се издават от министъра на земеделието, храните и горите или от министъра на вътрешните работи, или от упълномощени от тях длъжностни лица.

Законът за рибарството и аквакултурите (ЗРА) урежда отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми. ЗРА въвежда изискванията на следните директиви на ЕС:

- Директива 2004/41/ЕО от 21 април 2004 г. за отмяна на някои директиви, отнасящи се до хигиената на храните и здравните условия при производството и пускането на пазара на някои продукти от животински произход, предназначени за консумация от човека, и за изменение на Директиви 89/662/ЕИО и 92/118/ЕИО на Съвета и на Решение 95/408/ЕО на Съвета;
- Директива 92/43/ЕИО от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна.

ЗРА предвижда състави на административни нарушения, свързани с извършване на незаконен риболов, включително чрез риболовни уреди, средства и приспособления, забранени за извършване на риболов, незаконно пренасяне, превоз и продажба на водни организми, и др. **Извършителите на нарушения по ЗРА физически лица се наказват с**

глоба в размер от 100 до 10 000 лв., а имуществените санкции за юридически лица са в размер от 1000 до 10 000 лв.

При незаконен риболов рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.

Нарушенията по ЗРА се установяват с актове, съставени от съответните длъжностни лица, определени със заповед на министъра на земеделието, храните и горите. Наказателните постановления за нарушения по ЗРА се издават от министъра на земеделието, храните и горите или от оправомощени от него длъжностни лица.

Законът за защитените територии (ЗЗТ) урежда категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. ЗЗТ въвежда изискванията на следните директиви на ЕС:

- Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици;
- Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. относно опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна.

ЗЗТ предвижда няколко състава на административни нарушения, които, макар и косвено, могат да се категоризират като нарушения срещу дивите животни. Тези нарушения са свързани с осъществяване на незаконосъобразна дейност в защитена територия. **Извършителите на нарушения по ЗЗТ физически лица се наказват с глоба в размер от 100 до 10 000 лв., а имуществените санкции за юридически лица са в размер от 1000 до 10 000 лв.**

Нарушенията се установяват с акт на длъжностно лице, определено от министъра на околната среда и водите или от министъра на земеделието, храните и горите, или от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите, или от кмета на общината. Наказателните постановления се издават съответно от министъра на околната среда и водите, от министъра на земеделието, храните и горите, или от кмета на общината, или от упълномощени от тях лица.

Законът за митниците (ЗМ) урежда устройството и организацията на митническата администрация и извършваната от нейните органи дейност. ЗМ въвежда изискванията на редица директиви на ЕС, които обаче нямат пряко отношение към опазването на дивите животни.

ЗМ предвижда наказание за извършване на митническа контрабанда в размер на глоба от 100 до 200 на сто върху митническата стойност на стоките или при износ – стойността на стоките. Стоките, предмет на митническа контрабанда, се отнемат в полза на държавата независимо от това чия собственост са, а ако липсват или са отчуждени, присъжда се тяхната равностойност, представляваща митническата им стойност или при износ – стойността на стоките. Отнети екземпляри от видовете по Приложение №3 от ЗБР, съответно приложения А, В, С и D към чл. 3 от Регламент (ЕО) № 338/97, се предават на Министерството на околната среда и водите.

Нормативни актове, предвиждащи наказателна отговорност

The SWiPE project has received funding from the LIFE Programme of the European Union.

PARTNERS

TRAFFIC

Pravosudna akademija

Наказателният кодекс на Република България (НК) определя кои общественонеопасни деяния са престъпления и какви наказания се налагат за тях и установява случаите, когато вместо наказание могат да бъдат наложени мерки за общественоне въздействие и възпитание. Всички състави на престъпленията срещу дивите животни са изчерпателно посочени в НК.

Наказателният кодекс определя наказателната юрисдикция на Република България и се прилага за:

- всички престъпления, извършени на територията на Република България¹⁸;
- извършени от български граждани престъпления в чужбина¹⁹;
- извършени в чужбина престъпления от общ характер, с които се засягат интересите на Република България или на български гражданин²⁰.

Наказателният кодекс определя наказателната юрисдикция на Република България и се прилага за:

- * всички престъпления, извършени на територията на Република България;
- * извършени от български граждани престъпления в чужбина;
- * извършени в чужбина престъпления от общ характер, с които се засягат интересите на Република България или на български гражданин.

Доколкото престъпленията срещу дивите животни са от общ характер, то приложното поле на НК за такива престъпления, включително с трансграничен характер, е широко.

Наказателноотговорно е пълнолетното лице, навършило 18-годишна възраст, което в състояние на вменяемост извърши престъпление. Непълнолетно лице, навършило 14 години, но ненавършило 18 години, е наказателноотговорно, ако е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си ²¹.

Чл. 78а от НК предвижда, че пълнолетно лице се освобождава от наказателна отговорност от съда и му се налага наказание от хиляда до пет хиляди лева, когато са налице едновременно следните условия:

- **за престъплението се предвижда наказание лишаване от свобода до три години**

18 Чл. 3, ал. 1 НК.

19 Чл. 4, ал. 1 НК.

20 Чл. 5 НК.

21 Чл. 31, ал. 1 и 2 от НК.

или друго по-леко наказание, когато е умишлено, или лишаване от свобода до пет години или друго по-леко наказание, когато е непредпазливо;

- деецът не е осъждан за престъпление от общ характер и не е освобождаван от наказателна отговорност по реда на този раздел;
- причинените от престъплението имуществени вреди са възстановени.

Съдът, който налага глобата, може да наложи и административно наказание лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност за срок до три години, ако лишаване от такова право е предвидено за съответното престъпление. Чл. 78а от НК намира широко приложение в практиката относно престъпленията срещу дивите животни, тъй като максималният размер на наказанието лишаване от свобода за тези престъпления рядко надвишава пет години.

• Престъпленията срещу дивите животни по НК включват следните основни състави:

- противозаконно убийство или улов на дивеч – чл. 237 НК;
- противозаконен улов на риба и/или други водни организми чрез използване на незаконни вещества, уреди и/или способности и методи за улов – чл. 238 НК;
- квалифицирана митническа контрабанда чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт – чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК;
- противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия или местообитание – чл. 278в НК;
- противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна – чл. 278г НК;
- противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към ЗБР – чл. 278д НК.

Повечето състави на престъпления изискват престъплението да е извършено умишлено, но в някои случаи са предвидени и състави за случаите, когато деянието е извършено по непредпазливост. Предвидените наказания за престъпления срещу дивите животни са лишаване от свобода до три или пет години, пробация и глоба. Глобите са в размер от 100 до 20 000 лв. Изключение е престъплението квалифицирана митническа контрабанда, при което наказанието е лишаване от свобода от три до десет години и глоба от 20 000 до 100 000 лв.

Процесуалноправна уредба

Подобно на материалноправната уредба процесуалните норми може най-общо да се разделят на административнопроцесуални и наказателнопроцесуални.

Административнопроцесуални разпоредби

Законът за административните нарушения и наказания (ЗАНН) определя реда за установяване на административни нарушения, за налагане и изпълнение на административни наказания. Съгласно чл. 36, ал. 1 ЗАНН административнонаказателното

производство се образува със съставяне на акт за установяване на извършеното административно нарушение. Съставянето на акт за установяване на нарушението е от ключово значение за административнонаказателния процес. Не се образува административнонаказателно производство, ако не е съставен акт за установяване на нарушението в продължение на три месеца от откриване на нарушителя или ако е изтекла една година от извършване на нарушението (чл. 34, ал. 1 ЗАНН). При констатиране на административни нарушения актосъставителят може да изземва и задържа веществените доказателства, свързани с установяване на нарушението, както и вещите, които подлежат на отнемане в полза на държавата (чл. 41 ЗАНН). Актът за установяване на административното нарушение трябва да съдържа редица задължителни реквизити, които са изрично изброени в чл. 42, ал. 1 ЗАНН. В 14-дневен срок от връчването на акта той се изпраща на наказващия орган заедно с възраженията, събраните доказателства и другите приложения към преписката (чл. 44, ал. 3 ЗАНН). Административнонаказателната преписка се разглежда от административнонаказващия орган, в чийто район е било извършено нарушението (чл. 48, ал. 1 ЗАНН). Преди да се произнесе по преписката, наказващият орган проверява акта с оглед на неговата законосъобразност и обосновааност и преценява възраженията и събраните доказателства, а когато е необходимо, извършва и разследване на спорните обстоятелства. Разследването може да бъде възложено и на други длъжностни лица от същото ведомство (чл. 52, ал. 4 ЗАНН). Наказващият орган е длъжен да се произнесе по административнонаказателната преписка в месечен срок от получаването ѝ (чл. 52, ал. 1 ЗАНН). Наказващият орган издава наказателно постановление, с което налага на нарушителя съответно административно наказание, когато установи по несъмнен начин факта на извършеното нарушение, самоличността на лицето, което го е извършило, и неговата вина, ако не са налице основания за прекратяване на производството, за маловажен случай или не е сключено споразумение с нарушителя. При констатиране на признак/признаци на извършено престъпление административнонаказателното производство се прекратява, а материалите се изпращат на съответния прокурор. Веществените доказателства и вещите се пазят от административнонаказващия орган до произнасянето на прокурора (чл. 33, ал. 2 ЗАНН).

Наказателното постановление или резолюцията за прекратяване на административнонаказателното производство подлежат на обжалване или протестиране пред районния съд, в района на който е извършено или довършено нарушението, а за нарушенията, извършени в чужбина – пред Софийския районен съд (чл. 59, ал. 1 ЗАНН). Районният съд разглежда делото в състав от един съдия и се произнася с решение (чл. 63, ал. 1 ЗАНН). С решението си съдът може (чл. 63, ал. 2 ЗАНН):

- да отмени акта;
- да отмени наказателното постановление и да предупреди нарушителя, че при извършване на друго административно нарушение от същия вид, представляващо маловажен случай, в едногодишен срок от влизането в сила на съдебния акт, за това друго нарушение ще му бъде наложено административно наказание;
- да отмени акта и да прекрати административнонаказателното производство;
- да измени акта;
- да потвърди акта.

Решението на районния съд подлежи на касационно обжалване пред административния

съд на основанията, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс, и по реда на глава дванадесета от Административнопроцесуалния кодекс (чл. 63в ЗАНН).

Наказателнопроцесуални разпоредби

Наказателно-процесуалният кодекс (НПК) определя реда, по който се извършва наказателното производство (чл. 1, ал. 1 НПК). Чл. 24, ал. 1 НПК определя случаите, в които не се образува наказателно производство, а образуваното се прекратява. Досъдебното наказателно производство включва разследване и действия на прокурора след приключване на разследването (чл. 192 НПК). Досъдебното производство се извършва в района, който съответства на района на съда, компетентен да разгледа делото (чл. 195, ал. 1 НПК).

Досъдебно производство се образува, когато са налице законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление (чл. 207, ал. 1 НПК). Законни поводи за започване на разследване са (чл. 208 НПК):

- съобщение до органите на досъдебното производство за извършено престъпление;
- информация за извършено престъпление, разпространена чрез средствата за масово осведомяване;
- лично явяване на дееца пред органите на досъдебното производство с признание за извършено престъпление;
- непосредствено разкриване от органите на досъдебното производство на признаци за извършено престъпление.

Досъдебното производство се образува с постановление на прокурора. Досъдебното производство се счита за образувано със съставянето на протокола за първото действие по разследването, когато се извършва оглед, включително освидетелстване, претърсване, изземване и разпит на свидетели, ако незабавното им извършване е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства (чл. 212, ал. 1 и 2 НПК). Прокурорът може да откаже да образува досъдебно производство, за което уведомява пострадалия или неговите наследници, ощетеното юридическо лице и лицето, направило съобщението. Постановлението подлежи на обжалване пред по-горестоящата прокуратура (чл. 213, ал. 1 НПК). Когато извършителят на престъплението е неизвестен, наред с действията по разследване прокурорът възлага на съответните органи на Министерството на вътрешните работи, на Държавна агенция „Национална сигурност“, на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество или на Агенция „Митници“ установяването и издирването на извършителя (чл. 215, ал. 1 НПК).

Разследващи органи са (чл. 52, ал. 1 НПК):

- следователите;
- служителите от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „разследващ полицай“ и служителите от Агенция „Митници“, назначени на длъжност „разследващ митнически инспектор“;

- полицейските органи в Министерството на вътрешните работи и митническите органи в Агенция „Митници“ – в изрично предвидени в НПК случаи.

Като правило разследването за престъпления срещу дивите животни се извършва от разследващи полицаи, а за престъпления по чл. 242 от Наказателния кодекс – и от разследващи митнически инспектори (чл. 194, ал. 3 НПК).

Разследването се извършва и делото се изпраща на прокурора най-късно в двумесечен срок от деня на образуването му (чл. 234, ал. 1 НПК). При фактическа и правна сложност на делото прокурорът може да удължи срока на разследването до 4 месеца. Ако и този срок се окаже недостатъчен, административният ръководител на съответната прокуратура или оправомощен от него прокурор може да го удължава по искане на наблюдаващия прокурор. Срокът на всяко удължаване не може да бъде повече от два месеца (чл. 234, ал. 3 НПК). Когато намери, че са извършени всички действия по разследването, необходими за разкриване на обективната истина, разследващият орган докладва делото на прокурора (чл. 226, ал. 1 НПК).

След като получи делото, прокурорът алтернативно прекратява, спира наказателното производство, внася предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание или предложение за споразумение за решаване на делото, или повдига обвинение с обвинителен акт, ако са налице основанията за това (чл. 242, ал. 1 НПК). Когато прекрати наказателното производство поради това, че деянието съставлява административно нарушение, прокурорът изпраща материалите заедно с веществените доказателства по компетентност на съответния административнонаказващ орган (чл. 243, ал. 3 НПК).

Прокурорът съставя обвинителен акт, когато е убеден, че са събрани необходимите доказателства за разкриване на обективната истина и за повдигане на обвинение пред съда, няма основание за прекратяване или спиране на наказателното производство и не е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, което е отстранимо (чл. 246, ал. 1 НПК). След внасяне на обвинителния акт първоинстанционният съд образува производство (чл. 247, ал. 1 НПК) и определя съдия докладчик (чл. 247б, ал. 1 НПК). Когато съдията докладчик намери, че делото е подсъдно на съда, насрочва образуването по обвинителен акт дело в разпоредително заседание в двумесечен срок от постъпването му (чл. 247б, ал. 2 НПК). След изслушване на прокурора, подсъдимия, защитника на подсъдимия, както и пострадалия или неговите наследници и ощетеното юридическо лице, съдът се произнася с определение, с което:

- прекратява съдебното производство²², или
- прекратява наказателното производство,²³ или
- спира наказателното производство,²⁴ или

22 Когато прекратява съдебното производство на основание чл. 248, ал. 1, т. 3 НПК, съдът връща делото на прокурора, като с определение посочва допуснатите нарушения. В тези случаи прокурорът отстранява допуснатите процесуални нарушения по реда на чл. 242 НПК, като започва да тече нов срок от получаване на делото (чл. 249, ал. 2 НПК).

23 Когато прекратява наказателното производство, съдът се произнася по въпроса за веществените доказателства и отменя наложените на обвиняемия мерки за процесуална принуда, както и мярката за обезпечаване на гражданския иск, ако основанията за нейното налагане е отпаднало. Когато деянието, описано в обвинителния акт или в тѣжбата, съставлява административно нарушение, съдът изпраща делото заедно с веществените доказателства по компетентност на съответния административнонаказващ орган (чл. 250, ал. 2 НПК).

24 Прокурорът възобновява спряното наказателно производство, след като отпадне основанията за спиране или е възникнала необходимост от допълнителни действия по разследването.

- насрочва делото и уведомява явилите се лица.

Когато деянието, описано в обвинителния акт или в тѣжбата, съставлява административно нарушение, съдът прекратява наказателното производство и изпраща делото заедно с веществените доказателства по компетентност на съответния административнонаказващ орган (чл. 250, ал. 1 и 2 НПК).

Делото се разглежда от един и същ състав на съда от започването до завършването на съдебното заседание (чл. 258, ал. 1 НПК). Съдът провежда съдебно следствие (чл. 276-290 НПК), изслушва съдебните прения на страните (чл. 291-296 НПК) и се оттегля на тайно съвещание, за да постанови присъдата (чл. 300 НПК). Съдът признава подсъдимия за виновен, когато обвинението е доказано по несъмнен начин (чл. 303, ал. 2 НПК). Съдът признава подсъдимия за невинен, когато не се установи, че деянието е извършено, че е извършено от подсъдимия или че е извършено от него виновно, както и когато деянието не съставлява престъпление (чл. 304 НПК).

Производството пред въззивната инстанция се образува по протест на прокурора или по жалба на страните (чл. 318, ал. 1 НПК). Въззивният съд може:

- да отмени присъдата и да върне делото за ново разглеждане на първоинстанционния съд;
- да отмени първоинстанционната присъда и да постанови нова присъда;
- да измени първоинстанционната присъда;
- да отмени присъдата и да прекрати наказателното производство в случаите по чл. 24, ал. 1, т. 2 - 8а и 10 и ал. 5 НПК;
- да спре наказателното производство в случаите по чл. 25 НПК;
- да потвърди първоинстанционната присъда.

2) Разпоредби за престъпленията срещу дивата природа

В таблиците по-долу са представени последователно съставите на административни нарушения и престъпления срещу дивите животни в Република България. Както вече беше споменато, някои от посочените състави на административни нарушения, макар и косвено, могат да се категоризират като нарушения срещу дивите животни, доколкото могат да имат за противоположен резултат увреждането на хабитатите и/или на отделни екземпляри от защитени видове.

Санкционните разпоредби по отношение на административните нарушения срещу дивите животни често използват препращане към съответните текстове на закона или подзаконовия нормативен акт, съдържащи задължения за действие или бездействие. За улеснение на читателя в таблицата е посочено обобщено описание на нарушението преди текста на съответната разпоредба

Таблица 1 Състави на административни нарушения срещу дивите животни в Република България

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
Закон за биологичното разнообразие (ЗБР)				
<p>Улавяне, убиване, преследване, обезпокояване, притежаване, отглеждане, пренасяне, превозване, изнасяне зад граница, търговия с екземпляри от защитени и/или регулирани видове и др.</p> <p>Чл. 125. (1) За нарушение на чл. 38, чл. 39, ал. 1, чл. 40, чл. 41, ал. 3, чл. 44, чл. 46, чл. 47, ал. 1, чл. 60, ал. 2 и 3, чл. 100, чл. 102, ал. 1 и чл. 111 физическите лица се наказват с глоба от 100 до 5000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 500 до 10 000 лв.</p> <p>(2) Правоспособен ловец, извършил нарушение по чл. 38, чл. 41, ал. 3 и чл. 44 по време на лов, се наказва с глоба по ал. 1 и се лишава от право на ловуване за срок от една до две години.</p> <p>(3) В случаите по ал. 2, когато нарушението е спрямо световно или европейски застрашен вид, лишаването от право на ловуване е за срок три години.</p> <p>(4) За нарушения по чл. 38, чл. 41, ал. 3, чл. 44 и 46, извършени в защитени територии или засягащи световно застрашени видове животни, глобите по ал. 1 се налагат в двоен размер.</p>	100-5000	500-10000	<p>Лишаване от право на ловуване за срок от една до две години; когато нарушението е спрямо световно или европейски застрашен вид, лишаването от право на ловуване е за срок три години.</p> <p>Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ, ИАГ, областен управител, кмет на община</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ, МЗХГ, от областния управител или от кмета на общината</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ, МЗХГ, от областния управител или от кмета на общината</p>
<p>Нарушения, свързани с неверни данни/невярно съдържание на сертификати по Регламент 338/97</p> <p>Чл. 127. (1) За нарушения по чл. 16, букви „б“, „в“, „г“ и „д“ от Регламент 338/97 физическите лица се наказват с глоба от 700 до 4000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 1500 до 10 000 лв.</p>	700-4000	1500-10 000	<p>Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална –максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална –максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Нарушения, свързани с подправен сертификат/ отказ на заявление за износ по Регламент 338/97</p> <p>Чл. 127. (2) За нарушения по чл. 16, букви „к“, „л“ и „м“ от Регламент 338/97 физическите лица се наказват с глоба от 1000 до 6000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 2500 до 12 000 лв.</p>	1000-6000	2500-12 000	<p>Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ</p>
<p>Внос без подходящо разрешително или сертификат/ закупуване, придобиване за търговски цели, излагане пред публика с търговска цел на екземпляри от видовете по приложение А на Регламент 338/97</p> <p>Чл. 127. (3) За осъществяване на дейност в случаите по чл. 16, букви „а“, „е“, „ж“, „з“, „и“ и „й“ от Регламент 338/97 физическите лица се наказват с глоба от 2000 до 10 000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 5000 до 30 000 лв.</p>	2000-10 000	5000-30 000	<p>Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ</p>
<p>Липса на регистрация по приложения А и В от Регламент 338/97; търговия с екземпляри от видове от приложение №4а на ЗБР</p> <p>Чл. 128. За нарушение на чл. 41а, ал. 2, чл. 92, ал. 1, чл. 94, ал. 1, чл. 102, ал. 4 и чл. 102б, ал. 5 физическите лица се наказват с глоба от 50 до 2000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 100 до 5000 лв.</p>	50-2000	100-5000	<p>Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Незаконен внос и търговия с продукти от видове тюлени по Регламент (ЕО) № 1007/2009</p> <p>Чл. 128а. За нарушение на чл. 43а, ал. 1, 2 и 3, чл. 73, ал. 2, чл. 90, ал. 1, чл. 102, ал. 2, чл. 102а, ал. 1 и 2 и чл. 119, ал. 2 физическите лица се наказват с глоба от 500 до 10 000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 1000 до 20 000 лв.</p>	500-10 000	1000-20 000	Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.	<p>Контрол и установяване – МОСВ</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ</p>
<p>Други нарушения на ЗБР, на Регламент 338/97 и Регламент (ЕО) № 865/2006, Регламент (ЕС) №511/2014 и Регламент (ЕС) №1143/2014</p> <p>Чл. 128в. За други нарушения на този закон, на Регламент 338/97 и Регламент (ЕО) №865/2006, Регламент (ЕС) №511/2014 и Регламент (ЕС) №1143/2014, ако извършеното не съставлява престъпление, физическите лица се наказват с глоба от 50 до 2000 лв., а на юридическите лица и едноличните търговци се налага имуществена санкция от 100 до 5000 лв.</p>	50-2000	100-5000	Вещите, включително живите животни и растения, предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване, се отнемат в полза на държавата, независимо чия собственост са.	<p>Контрол и установяване – МОСВ, ИАГ, областен управител, кмет на община</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ, МЗХГ, от областния управител или от кмета на общината</p>
Законът за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД)				
<p>Ловуване без надлежно разрешение</p> <p>Чл. 84. (1) Който ловува, без да притежава редовно заверен билет за лов или с билет за лов, но без писмено разрешително за лов, или ловува извън определените в разрешителното места, без да е убил или уловил дивеч, се наказва с глоба от 50 до 400 лв.</p> <p>(2) Когато нарушението по ал. 1 е извършено в забранено за лов време, в забранено за лов място или със забранени средства, лицето се наказва с глоба от 100 до 800 лв.</p>	50-800	Н.п.	<p>Оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на ИАГ.</p> <p>Когато нарушението по чл. 84, ал. 1 и 2 ЗЛОД е извършено повторно в двегодишен срок от влизането в сила...</p>	<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална –максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална –максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>(3) Който ловува, без да носи ловен билет, се наказва с глоба 50 лв., освен ако не подлежи на по-тежко наказание.</p> <p>(4) Когато броят на ловците при групов лов е по-голям от разрешения, ръководителят на лова се наказва с глоба от 50 до 300 лв.</p>	500-10 000	1000-20 000	<p>на наказателното постановление, глобата е в двоен размер.</p> <p>По чл. 84, ал. 1 и 2 ЗЛОД - лишаване от право на ловуване за срок от три години.</p>	<p>ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>
<p>Държане и превоз на дивеч без надлежно разрешение за лов</p> <p>Чл. 85. Който взема, пренася, превозва или укрива намерен жив, ранен или убит дивеч или разпознаваеми части от него без писмено разрешително за лов, се наказва с глоба от 200 до 1000 лв.</p>	200-1000	Н.п.	<p>Оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на ИАГ.</p> <p>Когато нарушението е извършено повторно в двегодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, глобата е в двоен размер.</p> <p>Лишаване от право на ловуване за срок от три години.</p>	<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>
<p>Незаконосъобразен улов на дивеч без разрешение</p> <p>Чл. 86. (1) Който убие или улови дивеч, без да притежава редовно заверена членска карта и билет за лов, или с билет за лов и редовно заверена членска карта, но без разрешително за лов, или извън определените в него дата, място на ловуване, брой и вид дивеч, се наказва с глоба:</p> <p>1. за дребен дивеч – от 300 до 1000 лв., но не по-малко от трикратния размер на причинената щета;</p> <p>2. за едър дивеч – от 2000 до 5000 лв., но не по-малко от трикратния размер на причинената щета.</p>	300-5000	Н.п.	<p>Оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на ИАГ.</p> <p>Когато нарушението е извършено повторно в двегодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, глобата е в двоен размер.</p> <p>Лишаване от право на ловуване за срок от три години.</p>	<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Улов на дивеч в забранено време, място или със забранени средства</p> <p>Чл. 86. (2) Който убие или улови дивеч в забранено за лов време, в забранено за лов място или със забранени средства или методи, се наказва с глоба:</p> <p>1. за дребен дивеч – от 600 до 2000 лв., но не по-малко от трикратния размер на причинената щета;</p> <p>2. за едър дивеч – от 1000 до 10 000 лв., но не по-малко от трикратния размер на причинената щета.</p>	<p>600-10 000</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на ИАГ.</p> <p>Когато нарушението е извършено повторно в двегодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, глобата е в двоен размер.</p> <p>Лишаване от право на ловуване за срок от три до пет години.</p>	<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>
<p>Убийство на едър дивеч при подборен лов без разрешително</p> <p>Чл. 86. (3) Който убие при подборно ловуване или като ловен водач позволи отстрела на едър дивеч, различен от вписания в разрешителното за лов, се наказва с глоба от 50 до 400 лв.</p>	<p>50-400</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Оръжието и другите средства за ловуване се отнемат в полза на държавата, а незаконно придобитите дивеч, ловни трофеи и дивечови продукти се предават на органите на ИАГ.</p>	<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>
<p>Съхраняване, обработване, превоз или продажба на незаконно придобит дивеч или трофей</p> <p>Чл. 90. Който укрива, съхранява, обработва, продава или превозва незаконно придобит от друго дивеч или ловен трофей, или нерегистрирани ловни трофеи, ако не подлежи на по-тежко наказание, се наказва с глоба от 100 до 2000 лв.</p>	<p>100-2000</p>	<p>Н.п.</p>		<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Обработване на трофеи и дивечови продукти без регистрация</p> <p>Чл. 90а. Който извършва дейност по обработка на ловни трофеи и дивечови продукти, без да е регистриран по установения в чл. 73, ал. 5 ред, се наказва с глоба от 1000 до 5000 лв.</p>	1000-5000	Н.п.		<p>Контрол и установяване - ИАГ, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства, ловностопанските райони, МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, МВР</p>
Закон за рибарството и аквакултурите (ЗРА)				
<p>Любителски риболов без билет</p> <p>Чл. 64. (1) Който извършва любителски риболов без билет за любителски риболов в нарушение на чл. 22, ал. 1, се наказва с глоба от 100 до 400 лв.</p>	100-400	Н.п.	Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ - МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
<p>Любителски риболов със забранени уреди или способности</p> <p>Чл. 65. Който извършва любителски риболов в нарушение на изискванията по чл. 24, ал. 1 и 2, се наказва с глоба от 100 до 400 лв.</p>	100-400	Н.п.	Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ – МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
<p>Любителски риболов извън разрешените обекти и зони</p> <p>Чл. 67. Който извършва любителски риболов извън водните обекти и зони за любителски риболов, се наказва с глоба от 100 до 500 лв.</p>	100-400	Н.п.	Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ – МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Риболов по време на забрана за риболов</p> <p>Чл. 70. (1) Който лови риба и други водни организми в период на забраната по чл. 30, ал. 3, т. 1, ал. 4 и 5 и чл. 32, ал. 1, се наказва с глоба от 1500 до 3000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.</p> <p>(2) Когато нарушението по ал. 1 е извършено от юридическо лице или едноличен търговец, му се налага имуществена санкция в размер от 2000 до 4000 лв.</p>	<p>1500-3000</p>	<p>2000-4000</p>	<p>Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ – МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
<p>Риболов със забранени уреди, средства и приспособления</p> <p>Чл. 73. (1) Който лови риба и други водни организми със забранени риболовни уреди, средства, принадлежности и приспособления в нарушение на чл. 35, ал. 1, т. 4, 5 и 7, чл. 36, 37 и чл. 39а, ал. 1, се наказва с глоба от 1000 до 2000 лв.</p> <p>(2) Когато нарушението по ал. 1 е извършено от юридическо лице или едноличен търговец, му се налага имуществена санкция в размер от 2000 до 3000 лв.</p>	<p>1000-2000</p>	<p>2000-3000</p>	<p>Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ – МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
<p>Риболов с особено опасни забранени уреди, средства и приспособления</p> <p>Чл. 74. (1) Който лови риба и други водни организми в нарушение на чл. 35, ал. 1, т. 1, 2, 3 и 6, и ал. 6, се наказва с глоба от 4000 до 6000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.</p> <p>(2) Когато нарушението по ал. 1 е извършено от юридическо лице или едноличен търговец, му се налага имуществена санкция в размер от 5000 до 10 000 лв.</p>	<p>4000-6000</p>	<p>5000-10 000</p>	<p>Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“ – МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Съхраняване, пренос, монтаж на забранени уреди, средства и приспособления за риболов</p> <p>Чл. 81. Който съхранява, пренася или монтира риболовни уреди, средства и приспособления, забранени за извършване на риболов, в нарушение на чл. 45а, се наказва с глоба или имуществена санкция в размер от 2000 до 3000 лв.</p> <p>Чл. 81а. Който пренася или превозва мрежени риболовни уреди и/или технически устройства и съоръжения за улов с електрически ток в нарушение на чл. 39а, ал. 2 и/или чл. 44, се наказва с глоба или имуществена санкция в размер от 2000 до 3000 лв.</p>	<p>2000-3000</p>	<p>2000-3000</p>	<p>Рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“-МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
<p>Превоз, доставка и търговия с продукти от риболов без документи за произход</p> <p>Чл. 83. Едноличен търговец или юридическо лице, което не изпълни задължението по чл. 47, се наказва с имуществена санкция в размер от 1000 до 2000 лв.</p> <p>Чл. 85. Който доставя, предлага или продава риба и други водни организми в нарушение на чл. 49, се наказва с глоба, съответно имуществена санкция в размер от 1000 до 2000 лв.</p> <p>Чл. 86. Който превозва риба, други водни организми и продукти от тях в нарушение на чл. 50, се наказва с глоба, съответно имуществена санкция в размер от 1000 до 2000 лв.</p>	<p>1000-2000</p>	<p>1000-2000</p>	<p>В случаите по чл. 85 и 86 ЗРА рибата и другите водни организми, както и уредите, средствата и приспособленията, с които те са придобити, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“-МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална – максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална – максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>Нарушения на правилата за стопански риболов</p> <p>Чл. 88а. (Нов - ДВ, бр. 102 от 2012 г.) (1) Физическо лице, което наруши разпоредбата на чл. 18г, ал. 3, чл. 18е, ал. 9, чл. 25в, ал. 2, чл. 27, т. 1, 6, 7 или 8, чл. 46а, ал. 5, или чл. 46д, ал. 4, се наказва с глоба в размер от 400 до 800 лв.</p> <p>(2) Физическо лице, което наруши разпоредбата на чл. 19, ал. 1, 3, 4, 5 или 7, чл. 20, ал. 1, чл. 27, т. 3, 4 или 5, или чл. 46ж, ал. 1, се наказва с глоба в размер от 500 до 1200 лв.</p> <p>(3) Физическо лице, което наруши разпоредбата на чл. 19, ал. 6, чл. 46в, ал. 1 или чл. 47, се наказва с глоба в размер от 1000 до 1500 лв.</p> <p>(4) Физическо лице, което наруши разпоредбата на чл. 45, ал. 1 или ал. 3, се наказва с глоба в размер от 2000 до 3000 лв.</p>	<p>400-3000</p>	<p>Н.п.</p>		<p>Контрол и установяване – МЗХГ, ИАРА, ИАГ, ГД „Гранична полиция“-МВР</p> <p>Наказателни постановления – МЗХГ, ИАРА</p>
Закон за защита на териториите (ЗЗТ)				
<p>Извършване на дейности в нарушение на режима на защитена територия</p> <p>Чл. 81. (1) Наказва се с глоба от 500 до 5000 лв. физическо лице, което:</p> <p>1. осъществява дейност в защитена територия в нарушение на режима, определен с този закон, в заповедта за обявяване или в утвърдени планове и проекти по глава четвърта;</p> <p>2. осъществява дейност в защитена територия без разрешение или съгласуване, предвидено в този закон.</p> <p>(2) Когато дейността по ал. 1, т. 1 и 2 е строителство, глобата е в размер от 5000 до 20 000 лв., а когато е разработване на площи, глобата е в размер от 2000 до 20 000 лв.</p>	<p>5-20 000</p>	<p>100-50 000</p>	<p>Вещите – предмет на нарушение, и вещите, послужили за неговото извършване в защитени територии – изключителна държавна собственост, се отнемат в полза на държавата.</p>	<p>Контрол и установяване – МОСВ, РИОСВ, МЗХГ, ИАГ, кмета на общината</p> <p>Наказателни постановления – МОСВ, РИОСВ, МЗХГ, кмета на общината</p>

Описание и текст на разпоредбата	Минимална –максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална –максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>(3) В маловажни случаи по ал. 1 глобата е от 5 до 100 лв.</p> <p>Чл. 83. (1) Наказва се с глоба, съответно с имуществена санкция, от 1000 до 10 000 лв. едноличен търговец или юридическо лице, което:</p> <p>1. осъществява дейност в защитена територия в нарушение на режима, определен с този закон, в заповедта за обявяване или в утвърдени планове и проекти по глава четвърта;</p> <p>2. осъществява дейност в защитена територия без разрешение или съгласуване, предвидено в този закон.</p> <p>(2) Когато дейността по ал. 1, т. 1 и 2 е строителство или разработване на площи, глобата е от 5000 до 50 000 лв.</p> <p>(3) В маловажни случаи по ал. 1 глобата е от 100 до 1000 лв.</p>				

Закон за митниците (ЗМ)

<p>Митническа контрабанда</p> <p>Чл. 233. (1) Който пренесе или превози стоки през държавната граница или направи опит за това без знанието и разрешението на митническите органи, доколкото извършеното не представлява престъпление, се наказва за митническа контрабанда с глоба от 100 до 200 на сто върху митническата стойност на стоките или при износ – стойността на стоките.</p> <p>(2) За митническа контрабанда се наказва и този, който пренесе или превози стоки през външна граница на Европейския съюз без знанието и разрешението на митническите органи и стоките са открити в резултат на проверка на територията на Република България.</p>	<p>От 100% до 250% върху митническата стойност на стоките или при износ – стойността на стоките</p>	<p>От 100% до 250% върху митническата стойност на стоките или при износ – стойността на стоките</p>	<p>Стоките – предмет на митническа контрабанда, се отнемат в полза на държавата независимо от това чия собственост са, а ако липсват или са отчуждени, присъжда се тяхната равностойност, представляваща митническата им стойност или при износ – стойността на стоките.</p>	<p>Агенция „Митници“</p>
---	---	---	--	--------------------------

Описание и текст на разпоредбата	Минимална –максимална глоба – ф.л. (лв.)	Минимална –максимална имуществена санкция – ю.л. (лв.)	Други наказания/отнемане в полза на държавата	Компетентен орган
<p>(3) Когато за извършване на нарушение по ал. 1 е използвано превозно или преносно средство с тайник или когато предмет на митническа конт-рабанда са акцизни стоки или забранени за внос или износ стоки, глобата е от 200 до 250 на сто върху митническата стойност на стоките при внос или стойността на стоките при износ, а в случаите на контрабанда на тютю-неви изделия – от 200 до 250 на сто от продажната им цена.</p> <p>(4) При повторно нарушение по ал. 1 и 2 се налага глоба в максималния размер, предвиден за съответното нарушение.</p> <p>(5) При повторно нарушение по ал. 3 се налага глоба в максималния размер, предвиден за съответното нарушение, но не по-малко от 1000 лв., а когато предмет на нарушението са тютюневи изделия – не по-малко от 2000 лв.</p>			<p>Превозните и преносните средства, които са послужили за превозването или пренасянето на стоките – предмет на митническа контрабанда, се отнемат в полза на държавата независимо чия собственост са, освен ако стойността им явно не съответства на стойността на предмета на митническата контрабанда.</p>	

Таблица 2 Състави на престъпления срещу дивите животни в Република България

Описание и текст на разпоредбата от Наказателния кодекс	Минимално наказание (лишаване от свобода)	Максимално наказание (лишаване от свобода)	Други наказания/отнемане в полза на държавата
<p>Противозаконно убийство или улов на едър дивеч</p> <p>Чл. 237. (1) Който убие или улови без надлежно разрешение едър дивеч, се наказва с лишаване от свобода до една година или с глоба от сто до триста лева, както и с лишаване от право по чл. 37, ал. 1, точка 7.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>1 година</p>	<p>Алтернативно – глоба от 100 до 300 лв.</p> <p>Лишаване от право на ловуване</p> <p>Убитият или уловен дивеч се отнема в полза на държавата, а ако липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност.</p>
<p>Противозаконно убийство или улов на дребен дивеч</p> <p>Чл. 237. (2) Който, без да притежава ловен билет, убие или улови дребен дивеч, специално указан в Закона за лова, както и онзи, който макар и да притежава ловен билет, убие или улови такъв дивеч в забранено време, в забранено място или със забранени средства, се наказва с пробация до шест месеца или с глоба от сто до триста лева, както и с лишаване от право по чл. 37, ал. 1, точка 7.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Пробация до 6 месеца</p> <p>Алтернативно – глоба от 100 до 300 лв.</p> <p>Лишаване от право на ловуване</p> <p>Убитият или уловен дивеч се отнема в полза на държавата, а ако липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност.</p>
<p>Улов на риба/водни организми чрез използване на взривни, отровни или зашеметяващи вещества</p> <p>Чл. 238. (1) Който лови, улови риба и/или други водни организми чрез използване на взривни, отровни или зашеметяващи вещества, се наказва с лишаване от свобода до една година и глоба от десет хиляди до петнадесет хиляди лева или с пробация.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>1 година</p>	<p>Кумулативно – глоба от 10 000 до 15 000 лв.</p> <p>Алтернативно – пробация</p> <p>Уловената риба, другите уловени водни организми, както и уредите и средствата, с които е извършено престъплението, се отнемат в полза на държавата.</p>
<p>Улов на риба/водни организми без разрешение, в забранени места или от видове, забранени за улов</p> <p>Чл. 238. (2) Който лови, улови риба и/или други водни организми:</p> <p>1. с технически устройства и съоръжения за улов с електрически ток без валидно разрешително;</p>	<p>Н.п.</p>	<p>6 месеца</p>	<p>Кумулативно – глоба от 5000 до 10 000 лв.</p> <p>Алтернативно – пробация</p> <p>Уловената риба, другите уловени водни организми, както и уредите и средствата, с които е извършено престъплението, се отнемат в полза на държавата.</p>

Описание и текст на разпоредбата от Наказателния кодекс	Минимално наказание (лишаване от свобода)	Максимално наказание (лишаване от свобода)	Други наказания/отнемане в полза на държавата
<p>2. с риболовни мрежи в обекти, различни от Черно море, река Дунав и обектите, за които лицето има регистрация по чл. 25 от Закона за рибарството и аквакултурите и има влезли в сила две или повече наказателни постановления за административни нарушения по Закона за рибарството и аквакултурите;</p> <p>3. в забранени места или при маловодие;</p> <p>4. в непромишлени води през размножителния период на рибата;</p> <p>5. от видове, забранени за улов,</p> <p>се наказва с лишаване от свобода до шест месеца и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева или с пробация.</p>			
<p>Квалифициран незаконен улов на ри-ба/ водни организми</p> <p>Чл. 238. (3) За престъпление по ал. 1 и 2 наказанието е лишаване от свобода от една до три години и глоба от петнадесет хиляди до двадесет хиляди лева, когато:</p> <p>1. е извършено от две или повече лица, сговорили се предварително за неговото осъществяване;</p> <p>2. е извършено в съучастие със служител на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, който се е възползвал от служебното си положение;</p> <p>3. е извършено повторно;</p> <p>4. предметът на престъплението е в големи размери.</p>	<p>1 година</p>	<p>3 години</p>	<p>Кумулативно – глоба от 15 000 до 20 000 лв.</p> <p>Уловената риба, другите уловени водни ор-ганизми, както и уредите и средствата, с ко-ито е извършено престъплението, се отнемат в полза на държавата.</p>

Описание и текст на разпоредбата от Наказателния кодекс	Минимално наказание (лишаване от свобода)	Максимално наказание (лишаване от свобода)	Други наказания/отнемане в полза на държавата
<p>Квалифицирана митническа контра-банда чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт</p> <p>Чл. 242. (1) Който пренесе през границата на страната стоки без знанието и разрешението на митниците, когато това е извършено:</p> <p>з) чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт,</p> <p>се наказва за квалифицирана контрабанда с лишаване от свобода от три до десет години и с глоба от двадесет хиляди до сто хиляди лева.</p>	<p>3 години</p>	<p>10 години</p>	<p>Кумулативно – глоба от 20 000 до 100 000 лв.</p> <p>Предметът на контрабандата се отнема в полза на държавата, независимо чия собственост е, а ако липсва или е отчужден, при съжда се неговата равностойност по съответни държавни цени на дребно.</p> <p>Превозното или преносното средство, послужило за превозването или пренасянето на стоките, предмет на контрабандата, се отнема в полза на държавата и когато не е собственост на дееца, освен ако стойността му явно не съответства на тежестта на престъплението.</p>
<p>Умишлено противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия или местообитание</p> <p>Чл. 278в. (1) Който противозаконно унищожи или повреди защитена територия или местообитание – предмет на опазване в защитена зона, се наказва с лишаване от свобода до три години или пробация, както и с глоба от две хиляди до десет хиляди лева.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>3 години</p>	<p>Кумулативно – глоба от 2000 до 10 000 лв.</p> <p>Алтернативно – пробация</p>
<p>Противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия или местообитание по непредпазливост</p> <p>Чл. 278в. (3) Когато деянието по ал. 1 или 2 е извършено по непредпазливост, наказанието е пробация и глоба от хиляда до пет хиляди лева.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Н.п.</p>	<p>Пробация и глоба от 1000 до 5000 лв.</p>

Описание и текст на разпоредбата от Наказателния кодекс	Минимално наказание (лишаване от свобода)	Максимално наказание (лишаване от свобода)	Други наказания/отнемане в полза на държавата
<p>Умишлено противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане или отчуждаване на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна</p> <p>Чл. 278г. (1) Който противозаконно унищожаване, повреди, придобие, държи или отчужди екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна, когато не представлява маловажен случай, се наказва с лишаване от свобода до три години или пробация, както и с глоба от две хиляди до десет хиляди лева.</p>	Н.п.	3 години	<p>Кумулативно – глоба от 2000 до 10 000 лв.</p> <p>Алтернативно – пробация</p>
<p>Умишлена търговия с екземпляри от защитени видове от дивата флора или фауна или с техни части или продукти</p> <p>Чл. 278г. (2) Който търгува с екземпляри от защитени видове от дивата флора или фауна или с техни части или продукти, когато не представлява маловажен случай, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба от две хиляди до двадесет хиляди лева.</p>	Н.п.	5 години	Кумулативно – глоба от 2000 до 20 000 лв.
<p>Посегателства срещу защитени видове по непредпазливост</p> <p>Чл. 278г. (3) Когато деянието по ал. 1 или 2 е извършено по непредпазливост, наказанието е пробация и глоба от хиляда до пет хиляди лева.</p>	Н.п.	Н.п.	Пробация и глоба от 1000 до 5000 лв.
<p>Противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение № 3 към ЗБР</p> <p>Чл. 278д. Който противозаконно унищожаване, повреди, държи, придобие или отчужди екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към Закона за биологичното разнообразие, означен със знак (*), се наказва с лишаване от свобода до пет години, както и с глоба от пет хиляди до двадесет хиляди лева.</p>	Н.п.	5 години	Кумулативно – глоба от 5000 до 20 000 лв.

3) Потенциални области за подобряване на разпоредбите за защита на дивата природа

Както вече беше посочено, Тарифата за обезщетение при нанесени щети на растителни и животински видове, включени в приложение №3 на ЗБР, не е обновявана от 2006 г. За периода от 2006 г. по данни на НСИ²⁵ индексът на потребителските цени за месец септември 2021 г. спрямо месец септември 2006 г. е 156.5%, т.е. инфлацията е 56.5%. **Следва Тарифата за щетите, нанесени на растителни и животински видове, да се актуализира с оглед на инфлацията и измененията на съответните фактори, които са взети предвид при нейното първоначално приемане.**

Прави впечатление, че по отношение на предвидените административни наказания за нарушения срещу дивата природа в ЗБР законодателят е определил по-високи наказания за нарушенията, свързани с внос без подходящо разрешително или сертификат/закупуване, придобиване за търговски цели, съответно търговска дейност с екземпляри от съответните защитени и регулирани видове – глоби до 10 000 лв., съответно имуществени санкции до 30 000 лв.²⁶ В същото време нарушенията, свързани с незаконно улавяне, убиване, преследване, обезпокояване, притежаване, отглеждане, пренасяне, превозване, изнасяне зад граница, търговия с екземпляри от защитени и/или регулирани видове, се наказват с глоби до 5000 лв. за физическите лица и съответно имуществена санкция до 10 000 лв. за юридическите лица. Очевидно законодателят оценява нарушенията, свързани с внос и търговска дейност със защитени и регулирани видове като по-тежки. Стои въпросът дали тази оценка е адекватна с оглед на поставената от закона цел за опазването на защитените растителни, животински и гъбни видове от флората, фауната и микотата на Република България. **Възможен подход за подобряване на санкционния режим в ЗБР би било да се диференцират нарушенията, свързани с незаконно убиване или улавяне на екземпляри от защитени и регулирани видове по примера на ЗЛОД.**²⁷

Аналогично следва да се прецени адекватността на наказанията съответно за квалифицирана митническа контрабанда чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт,²⁸ за която е предвидено минимално наказание лишаване от свобода за три години и максимално – десет години, спрямо основния състав за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към ЗБР, за което няма минимално наказание, а максималното е пет години лишаване от свобода.²⁹

Често цитиран проблем при закононарушенията срещу дивата природа е неясното отграничаване на нарушенията в административните закони от престъпленията в Наказателния кодекс. Оттук произтичат редица проблеми, сред които забавяне на разследването и санкционирането на нарушенията, нужда от сериозна координация на няколко институции и намалена ефективност на правоприлагането като цяло.

Наказанията, предвидени в Наказателния кодекс, бяха оценени от няколко от прокурорите

25 НСИ – Калкулатор на инфлацията, достъпен на 25.10.2021 г.: shorturl.at/gqsM0

26 Чл. 127, ал. 3 ЗБР, вр. чл. 16, букви „а“, „е“, „ж“, „з“, „и“ и „й“ от Регламент 338/97; чл. 128 и чл. 128а ЗБР.

27 Виж диференциацията на административните нарушения незаконно вземане, пренасяне, превозване или укриване в чл. 85 и съответно – незаконно убиване или улавяне на дивеч в чл. 86 ЗЛОД.

28 Чл. 242, ал. 1. буква „з“ НК.

29 Чл. 278д НК.

като „недостатъчни“, за да осигурят генералната и индивидуалната превенция, предвидени от закона.

Няма образувани наказателни производства при опит за престъпление срещу дивата природа. В НК не са предвидени състави за приготвяне към престъпления срещу дивата природа. Въвеждането на състави за приготвяне към престъпления срещу дивата природа в НК би засилило превантивната функция на наказанията.

По-леките санкции в НК за престъпленията срещу дивата природа възпрепятстват разследващите органи и въвличането на следователи, които обикновено се занимават с по-тежки престъпления. Не са предвидени квалифицирани състави на престъпленията срещу дивата природа в случаите, в които те са извършени по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група. Престъпленията срещу дивата природа не са включени в чл. 321, ал. 3 от НК, определящ квалифицирани състави за образувание или участие в ОПГ.

Повдигнати бяха и проблемите с опазване на дивеча, браконьерството и корупционни престъпления с участие на високопоставени членове на ловните съюзи в страната. Следва да се обсъди промяна в ЗЛОД, която да предвиди мандатност на ръководствата на ловните стопанства, за да се увеличи конкуренцията за тези позиции и така да се нарушат потенциалните корупционни зависимости.

Практическият опит на разследващите органи показва проблеми в законодателството при осъществяването на проверки по време на риболов, тъй като проверката трябва да бъде извършена след приключване на риболова. Това дава възможност за прикриване на незаконни дейности.

В ЗРА съществува забрана за риболов с определени риболовни уреди, средства, принадлежности и приспособления, но няма такава за тяхното притежаване – т.е. органите на реда не успяват да санкционират извършители на нарушения, дори когато тези уреди са намерени в лодките им, тъй като те не са в режим на употреба. **Промяна в ЗРА, която да включва и забрана за притежанието на такива уреди, би улеснила работата на контролните органи при извършване на проверки.**

Друга промяна, която би улеснила контролната дейност за опазването на дивата природа, са уеднаквяване и удължаване на периодите на забрана за улов и риболов по време на размножителния период, тъй като в момента има разминаване на периодите в зависимост от видовете. Особено при риболова, това обезсмисля контрола на забраните, тъй като рибата не може да бъде селектирана по време на улова. Необходимо е да се направи правилна преценка за застъпване на необходимите периоди за забрана, за да не се допусне намаляване на сроковете за забрана, водейки до по-голяма вреда за ресурсите, отколкото полза.

Свързано с риболова е и опазването на критично застрашените есетри, обитаващи Дунав и Черно море, които са честа жертва на незаконен риболов с кърмаци. WWF България работи по опазването на есетрите и подобряване на правоприлагането от близо десетилетие. В рамките на друг проект беше направен анализ на законодателството и правоприлагането за опазване на есетрите и бяха направени препоръки за подобряването им. Те са насочени към необходими промени в законодателството, сътрудничеството между различните институции и повишаването на капацитета на контролиращите

звена. Заключениета на доклада са актуални и към момента и са включени по-долу, тъй като не са направени сериозни стъпки по отстраняване на недостатъците.

© Стоян Михов / WWF България

Препоръки за подобряване на защитата на есетрите от доклад на WWF България от 2019 г.:

- Изменения по Приложение 1 и Приложение 2 към ЗРА, за да се изключат есетровите видове от списъка с временните забрани за риболов и съответно минималните размери на улова.
- Осигуряване на допълнителни обучения и ресурси за служителите от българската Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури във връзка с прилагането на техните нови правомощия за разследване (задържане на нарушители, използване на сила, спиране на превозни средства и използване на специализирани превозни средства) и за предотвратяване на потенциална злоупотреба с властта.
- Разработване на междуинституционално споразумение между Българската агенция по безопасност на храните, ИАРА и МВР за координация на контрола на превозните средства, транспортиращи риба и морски дарове. Това споразумение би позволило да се извършват съвместни проверки от контролните органи с цел намаляване на незаконната търговия и транспорт на есетри (включително тяхното фалшифициране).
- Засилване на мониторинга на незаконния, недеklarиран и нерегулиран (ННН) риболов, активно налагане на административни санкции (глоби) съгласно Закона за рибарството и аквакултурите.
- Укрепване на сътрудничеството между администрациите и между агенциите за патрулиране на водите в Изключителните икономически зони и допринасяне към борбата срещу ННН риболовни дейности.
- Да се обмисли включване на проверка на документалните изисквания за контрол

на видовете, част от приложенията към CITES/приложенията на WTR на ЕС, в задълженията на официалния ветеринарен лекар (и) на Граничния инспекционен пункт (ГИП), както е описано в Глава осма от Закона за ветеринарната практика.

- Да се обмисли подобряване на процедурите за контрол на ветеринарните гранични пунктове в съответствие с препоръките на Генералната дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ на Европейската комисия (DG SANTE), въвеждане на система за мониторинг на рисковите пратки с риба и морски дарове и ДНК тестване на проби от пратки (според нуждите).
- Да се обмисли изменение на член 10, член 27 и член 27а от Закона за храните, за да се включат изискванията за етикетирание на видове от дивата природа съгласно Регламент 338/97.
- Да се засилят усилията по прилагането на Директивата за престъпленията в областта на околната среда чрез проактивни инициативи, по-конкретно чрез изготвяне на национални насоки за митниците, правоприлагащите органи, прокуратурата и съдебните служители.
- Увеличаване на капацитета на МОСВ с опитни експерти по околната среда и Натура 2000, за да могат да подкрепят адекватно усилията за мониторинг и изпълнение.

V.2. Анализ на компетентните държавни органи

1) Административни органи

ЗАНН определя кръга на компетентните длъжностни лица, които могат да съставят акт за установяване на извършеното административно нарушение (чл. 37, ал. 1 ЗАНН):

- тези длъжностни лица, които са посочени изрично в съответните нормативни актове;
- длъжностни лица, определени от ръководителите на ведомствата, организациите, областните управители и кметовете на общините, на които са възложени приложението или контролът по приложението на съответните нормативни актове.

Административни наказания могат да налагат (чл. 47, ал. 1 ЗАНН):

- ръководителите на ведомствата и организациите, областните управители и кметовете на общините, на които е възложено да прилагат съответните нормативни актове или да контролират тяхното изпълнение;
- длъжностните лица и органите, овластени от съответния закон или указ;
- съдебните и прокурорските органи в предвидените от закон или указ случаи.

Основните административни органи, респективно администрации, които отговарят

за контрола на изпълнението на националната нормативна уредба и съответно на нормативната уредба на ЕС в областта на защитата на дивите животни и контрола за спазването на изискванията, установяване на нарушенията, санкциониране и/или изпращане на сигнали за образуване на досъдебни наказателни производства, са представени в текста и са посочени подробно за съответните нормативни актове в таблицата по-долу.

Министър на околната среда и водите и администрации на негово подчинение

Министърът на околната среда и водите ръководи разработването и провеждането на държавната политика в областта на околната среда и водите в изпълнение на Конституцията и законите, като:

- контролира състоянието на околната среда на територията на страната;
- координира контролните правомощия на другите органи на изпълнителната власт по отношение на околната среда (чл. 3, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерството на околната среда и водите, УПМОСВ).

Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ провежда процедури по възлагането и утвърждаването на планове за действие за растителни и животински видове (чл. 35, ал. 1, т. 6 УПМОСВ).³⁰ Общата численост на персонала в Дирекция „Национална служба за защита на природата“ е 32 щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Директорите на регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) и директорите на дирекции на националните паркове (ДНП):

- контролират спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие при осъществяването на дейностите на собствениците или ползвателите на земи, горски територии и водни площи, включени в Националната екологична мрежа;
- контролират опазването на растителните и животинските видове, предмет на ЗБР;
- санкционират нарушители в предвидените в ЗБР случаи (чл. 117 ЗБР). При осъществяване на функциите по текущ и последващ контрол в съответствие с изискванията на законодателството по опазване на околната среда РИОСВ извършва самостоятелни и/или съвместни проверки „на място“ и по документи, свързани с опазването на биологичното разнообразие и елементите на Националната екологична мрежа, както и устойчивото използване на биологичните ресурси по отношение на:
- изпълнението на плановете за управление и спазване на режимите за защитените територии и защитените зони;
- опазване на защитени растителни и животински видове и техните местообитания и устойчивото ползване на биологичните ресурси (чл. 16, ал. 1, т. 6 от Правилника за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите, ПУДРИОСВ).

³⁰ Плановете за действие са налични на страницата на МОСВ: <https://www.moew.government.bg/bg/priroda/biologich-no-raznoobrazie/zastiteni-vidove/planove-za-dejstvie/>

Към 1.10.2021 г. според Административния регистър има общо 15 РИОСВ, обхващащи цялата територия на страната. Общата численост на персонала в РИОСВ варира от 74³¹ до 23³² щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Дирекциите на националните паркове (ДНП):

- контролират спазването на нормите, режимите и условията съгласно Закона за защитените територии (ЗЗТ), заповедите за обявяване и плановете за управление;
- осъществяват общ контрол по спазване на законодателството в областта на опазването на околната среда, биологичното разнообразие и защитените територии (чл. 5, ал. 1, т. 9 и 10 от Правилника за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове, ПУДДНП).

Към 1.10.2021 г. според Административния регистър има общо 3 ДНП – Дирекция „Национален парк Пирин“³³, Дирекция „Национален парк Рила“³⁴ и Дирекция „Национален парк Централен Балкан“³⁵.

На практика, освен РИОСВ и ДНП, контролни и административнонаказващи функции по ЗБР имат и Изпълнителната агенция по горите (ИАГ), съответният областен управител или кмет на община (чл. 130 ЗБР). Контролни и административнонаказващи функции по ЗЗТ имат МОСВ, МЗХГ, ИАГ и кметовете на общините.

Министър на земеделието, храните и горите и администрации на негово подчинение

Организацията на ловната площ, управлението на ловното стопанство и контролът по стопанисването на дивеча се осъществяват от министъра на земеделието, храните и горите. Министърът на земеделието, храните и горите чрез Изпълнителната агенция по горите контролира:

- опазването, възпроизводството, разселването и ползването на дивеча;
- придобиването и упражняването на правото на лов;
- провеждането на организиран ловен туризъм;
- търговията с дивеч и дивечови продукти (чл. 14 ЗЛОД).

Общата численост на персонала в Изпълнителната агенция по горите е 148 щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър. При осъществяване на държавната политика в ловното стопанство Изпълнителната агенция по горите се подпомага от ловните сдружения (чл. 4 ЗЛОД).

Управлението, наблюдението и контролът върху рибарството, аквакултурите и търговията с риба и други водни организми се извършват от Изпълнителната агенция по рибарство

31 РИОСВ – София.

32 РИОСВ – Враца.

33 47 щатни бройки към 1.10.2021 г.

34 78 щатни бройки към 1.10.2021 г.

35 66 щатни бройки към 1.10.2021 г.

и аквакултури (ИАРА) към министъра на земеделието, храните и горите (чл. 3, ал. 1 ЗРА). ИАРА осъществява при необходимост съвместна дейност с Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП) за контрол на риболовните кораби, риболова и рибностопанските дейности в граничната зона, в зоните на граничните контролно-пропускателни пунктове, пристанищата, вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф, изключителната икономическа зона, българския участък на река Дунав и в другите гранични реки и водоеми (чл. 6, ал. 8 ЗРА). Общата численост на персонала в ИАРА е 220 щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

На практика, освен ИАРА, контролни и административнонаказващи функции по ЗРА имат и ИАГ, и ГДГП.

Министър на вътрешните работи и администрации на негово подчинение

Министърът на вътрешните работи провежда държавната политика по превенцията, противодействието на престъпността, опазването на обществения ред и граничния контрол (чл. 33, т. 1 ЗМВР). Административнонаказателна дейност се осъществява от органите на МВР в предвидените от закон случаи чрез:

- установяване на административни нарушения и налагане на административни наказания;
- прилагане на принудителни административни мерки (чл. 31 ЗМВР).

Областните дирекции (ОДМВР) са основни структури на МВР за осъществяване на административнонаказателната дейност на МВР. Общата численост на ОДМВР варира от 5096³⁶ до 403³⁷ щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП) е национална специализирана структура за осъществяване на функциите на МВР в граничната зона, в зоните на граничните контролно-пропускателни пунктове, международните летища и пристанища, във вътрешните морски води, териториалното море, прилежащата зона, континенталния шелф, българската част на река Дунав и другите гранични реки и водоеми. Общата численост на персонала в ГДГП е 6882.5 щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Министър на финансите и администрации на негово подчинение

Общото ръководство и контрол върху дейността на митническата администрация се осъществява от министъра на финансите или от определен от него заместник-министър (чл. 7, ал. 8 ЗМ). Териториалната дирекция е структурирана в териториално управление и митнически бюра и/или митнически пунктове (чл. 7, ал. 4 ЗМ). Териториалното управление на Агенция „Митници“ организира, ръководи, контролира и отчита дейността на включените в структурата на териториалната дирекция митнически бюра и/или митнически пунктове и заедно с тях е основен изпълнител на митническия надзор и

36 Столична дирекция на вътрешните работи.

37 ОДМВР – Видин.

контрол (чл. 7, ал. 7 ЗМ). Общата численост на персонала в териториалните дирекции на Агенция „Митници“ варира от 979³⁸ до 277³⁹ щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Митническите органи осъществяват митнически надзор и контрол при внасяне и/или изнасяне на екземпляри от видове по чл. 43а и чл. 70 ЗБР на и извън митническата територия на Република България в съответствие с изискванията на ЗБР, митническото законодателство и изискванията на:

- Регламент (ЕО) №338/97 и Регламент (ЕО) №865/2006;
- Регламент (ЕО) №1007/2009 и Регламент (ЕС) №737/2010;
- Регламент (ЕС) №1143/2014. (чл. 86 ЗБР).

Кметове и областни управители

Кметът на общината ръководи цялата изпълнителна дейност на общината (чл. 44, ал. 1, т. 1 от Закона за местното самоуправление и местната администрация, ЗМСМА). В България към 1.10.2021 г. има общо 265 кметове на общини. Персоналът в общинските администрации варира в големи граници поради значителните различия в населението и географския обхват на различните общини.

Областният управител осигурява спазването на законността на територията на областта и осъществява административен контрол по изпълнението на административните актове (чл. 7, ал. 1, т. 6 от Устройствения правилник на областните администрации, УПОА). Дирекция „Административен контрол, регионално развитие и държавна собственост“ на областната администрация координира и подпомага осъществяването на дейностите в областта на опазването на околната среда (чл. 17, т. 17 УПОА). В България към 1.10.2021 г. има общо 28 областни управители. Общата численост на персонала в областните администрации варира от 56.8⁴⁰ до 31⁴¹ щатни бройки към 1.10.2021 г. съгласно Административния регистър.

Служители с функции на разследващи органи в досъдебното наказателно производство

Служителите от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „разследващ полицай“, и служителите от Агенция „Митници“, назначени на длъжност „разследващ митнически инспектор“ имат правомощия на разследващи органи в рамките на досъдебното наказателно производство (чл. 52, ал. 1, т. 2 НПК).

38 Териториална дирекция Митница София.

39 Териториална дирекция Митница Пловдив.

40 Областна администрация – София.

41 Областна администрация – Видин.

Таблица 3 Компетентни административни органи, администрации и служители при административни нарушения и престъпления срещу дивите животни

Административен орган	Обхват на административните нарушения/ престъпленията, за които има правомощия	Видове правомощия	Организационни звена и служители с функции по противодействието на административни нарушения срещу дивите животни
Административни органи и администрации			
Министър на околната среда и водите/ Министертство на околната среда и водите	Чл. 125, чл. 127, чл. 128, чл. 128а, чл. 128в ЗБР, Чл. 81 ЗЗТ	Актовете за установяване на нарушенията се издават от длъжностни лица, определени от министъра на околната среда и водите. Наказателните постановления се издават от министъра на околната среда и водите или от оправомощени от него лица.	<ul style="list-style-type: none"> • Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към централно управление на МОСВ • Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) • Дирекции на националните паркове (ДНП)
Министър на земеделието, храните и горите/ Министерство на земеделието, храните и горите	Чл. 125, чл. 128в ЗБР Чл. 84, чл. 85, чл. 86, чл. 90, чл. 90а ЗЛОД Чл. 64, чл. 65, чл. 67, чл. 70, чл. 73, чл. 74, чл. 81, чл. 83, чл. 88а ЗРА Чл. 81 ЗЗТ	Нарушенията по чл. 125 и чл. 128в ЗБР се установяват с акт на длъжностно лице, определено от изпълнителния директор на ИАГ. Наказателните постановления се издават от министъра на земеделието, храните и горите, или от оправомощени от него лица. Нарушенията по ЗЛОД и подзаконовите актове по прилагането му се установяват с актове, съставени от служителите в ИАГ и в нейните структури, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и учебно-опитните горски стопанства. Наказателните постановления се издават от министъра на земеделието, храните и горите или от упълномощени от него длъжностни лица. Нарушенията по ЗРА се установяват с актове, съставени от съответните длъжностни лица, определени със заповед на министъра на земеделието, храните и горите. Наказателните постановления за нарушения по ЗРА се издават от министъра на земеделието, храните и горите или от оправомощени от него длъжностни лица.	<ul style="list-style-type: none"> • Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) • Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) • Държавни горски стопанства • Държавни ловни стопанства • Учебно-опитни горски стопанства

Административен орган	Обхват на административните нарушения/ престъпленията, за които има правомощия	Видове правомощия	Организационни звена и служители с функции по противодействието на административни нарушения срещу дивите животни
		<p>Нарушенията по чл. 81 от ЗЗТ се установяват с акт на длъжностно лице, определено от министъра на земеделието, храните и горите или от изпълнителния директор на ИАГ. Наказателните постановления се издават от министъра на земеделието, храните и горите, или от оправомощени от него длъжностни лица.</p>	
<p>Министър на вътрешните работи/ Министерство на вътрешните работи</p>	<p>Чл. 84, чл. 85, чл. 86, чл. 90, чл. 90а ЗЛОД</p> <p>чл. 85, чл. 85а, чл. 86 ЗРА</p>	<p>Нарушенията по ЗЛОД и подзаконовите актове по прилагането му се установяват с актове, съставени от упълномощени служители на МВР. Наказателните постановления се издават от министъра на вътрешните работи или от упълномощени от него длъжностни лица.</p> <p>Нарушения, констатирани при контрол-на дейност по чл. 54, ал. 1, изречение второ от ЗРА, се установяват с актове от служители на Главна дирекция „Гранична полиция“ на МВР.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП) • Областни дирекции на МВР
<p>Министър на финансите/ Агенция „Митници“</p>	<p>Всички нарушения по ЗБР, свързани с внос/износ на екземпляри по чл. 43а и чл. 70 ЗБР</p> <p>Чл. 233 ЗМ</p>	<p>Митническите органи осъществяват митнически надзор и контрол при внасяне и/или изнасяне на екземпляри от видове по чл. 43а и чл. 70 ЗБР на и извън митническата територия на Република България.</p> <p>За всеки случай на нарушения на митническия режим по ЗМ се съставя акт от митническите органи. Наказателните постановления се издават от директора на Агенция „Митници“ или от определени от него длъжностни лица.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Териториални дирекции

Административен орган	Обхват на административните нарушения/ престъпленията, за които има правомощия	Видове правомощия	Организационни звена и служители с функции по противодействието на административни нарушения срещу дивите животни
Областни управители/ областни администрации	Чл. 125, чл. 128в ЗБР	Нарушенията по ЗБР се установяват с акт на длъжностно лице, определено от областния управител. Наказателните постановления се издават от областния управител или от упълномощени от не-го лица.	<ul style="list-style-type: none"> Дирекция „Административен контрол, регионално развитие и държавна собственост“
Кметове на общини/ общински администрации	Чл. 125, чл. 128в ЗБР Чл. 81 ЗЗТ	<p>Нарушенията по ЗБР се установяват с акт на длъжностно лице, определено от кмета на общината. Наказателните постановления се издават от кмета на общината или от упълномощени от него лица.</p> <p>Нарушенията по ЗЗТ се установяват с акт на длъжностно лице, определено от кмета на общината. Наказателните постановления се издават от кмета на общината или от упълномощени от него лица.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Дирекция/отдел „Околна среда“

Административни органи и служители с разследващи функции в рамките на досъдебното наказателно производство

Служители от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „разследващ полицай“	Чл. 237; чл. 238; чл. 242, ал. 1, б. „з“; чл. 278в; чл. 278г; чл. 278д НК	Разследващите полицаи осъществяват досъдебното разследване по наказателни дела – извършват предвидените в НПК процесуални действия за разкриване на престъпленията, документиране и доказване виновността на извършителите.	<ul style="list-style-type: none"> Областни дирекции на МВР – разследващи полицаи
Служители от Агенция „Митни-ци“, назначени на длъжност „разследващ митнически инспектор“	Чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК	<p>Разследващите митнически инспектори осъществяват досъдебното разследване по наказателни дела – извършват предвидените в НПК процесуални действия за разкриване на престъпленията, документиране и доказване виновността на извършителите.</p> <p>Митническите органи могат да задържат лице, за което има данни, че е извършило престъпление по чл. 242 НК.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Териториални дирекции – разследващи митнически инспектори

2) Съдебната система на страната и процедурите за нарушения, свързани с опазването на дивата природа

Както вече беше посочено, основните участници в наказателното производство за престъпления, свързани с опазването на дивата природа, са:

- в рамките на досъдебното наказателно производство – разследващите полицаи, разследващите митнически инспектори и прокурорите от съответните прокуратури;
- в рамките на съдебната фаза на наказателното производство – прокурорите от съответните прокуратури и съдебните състави на компетентните съдилища.
- Относно делата за престъпления срещу дивите животни компетентни са, както следва (чл. 35, ал. 1 и 2 НПК):
  - по чл. 237, ал. 1 и ал. 2 от НК – районен съд, съответно районна прокуратура;
  - по чл. 238, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от НК – районен съд, съответно районна прокуратура;
  - по чл. 242, ал. 1, б. „з“ от НК – окръжен съд, съответно окръжна прокуратура;
  - по чл. 278в, ал. 1 и ал. 3 от НК – окръжен съд, съответно окръжна прокуратура;
  - по чл. 278г, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от НК – окръжен съд, съответно окръжна прокуратура;
  - по чл. 278д от НК – окръжен съд, съответно окръжна прокуратура.

Районни и окръжни съдилища

Съдебната система на Република България включва общо 182 общи и специализирани съдилища. В България има 113 районни съдилища и 28 окръжни съдилища.

Съдебната статистика, изготвяна от ВСС на годишна база,⁴² не включва отделни данни за делата за престъпления срещу околната среда и конкретно срещу дивата природа, поради което не могат да се направят обобщени оценки за натовареността на отделните съдилища и прокуратури.

В районните и в окръжните съдилища и прокуратури не е предвидена възможност за функционална специализация относно делата за престъпления срещу околната среда и конкретно срещу дивата природа. Това се дължи на избрания подход на законодателя спрямо функционалната специализация само в рамките на съответно наказателни, граждански и/или търговски отделения, но не и по видове престъпления.

Районни съдилища

Районният съд е основен първоинстанционен съд, разглеждащ граждански и наказателни дела. На него са подсъдни всички дела на територията на съответния съдебен район, освен тези, които са подсъдни на окръжния съд. В районния съд могат да се създават отделения (чл. 77, ал. 2 ЗСВ). Когато са създадени отделения, обикновено се образуват гражданско и

42 Налична онлайн: <http://www.vss.justice.bg/page/view/1082>

наказателно отделение. В наказателното отделение се образуват различен брой съдебни състави. Към 31.12.2020 г. по данни на Висшия съдебен съвет най-много служители има Софийски районен съд,⁴³ а най-малко – Районен съд Малко Търново.⁴⁴ Обикновено около 30-40% от съдиите в районните съдилища са включени в съответното наказателно отделение и разглеждат наказателни дела. Районният съд разглежда наказателните дела като първа инстанция в състав от един съдия, когато за престъплението се предвижда наказание до пет години лишаване от свобода или друго по-леко наказание (чл. 28, ал. 1 ЗСВ).

Окръжни съдилища

Окръжният съд като първа инстанция разглежда наказателни дела в състав от един съдия и двама съдебни заседатели, освен ако със закон е предвидено друго (чл. 82, ал. 1 ЗСВ). В окръжния съд също могат да се създават отделения (чл. 84, ал. 2 ЗСВ). Обикновено се структурират гражданско, търговско и наказателно отделение. В наказателното отделение се образуват различен брой съдебни състави. Към 31.12.2020 г. по данни на Висшия съдебен съвет най-много служители има Софийски градски съд,⁴⁵ а най-малко – Окръжен съд Кърджали.⁴⁶ Обикновено около 30-40% от съдиите в окръжните съдилища са включени в съответното наказателно отделение и разглеждат наказателни дела.

Районни и окръжни прокуратури

Прокуратурата на Република България е единна и структурата и е в съответствие с тази на съдилищата. Прокуратурата се състои от главен прокурор, Върховна касационна прокуратура, Върховна административна прокуратура, Национална следствена служба, апелативни прокуратури, апелативна специализирана прокуратура, военно-апелативна прокуратура, окръжни прокуратури, специализирана прокуратура, военно-окръжни прокуратури и районни прокуратури. В състава на окръжните и специализираната прокуратури има следствени отдели (чл. 136, ал. 1 ЗСВ). Структурирани са 36 районни прокуратури и 77 териториални отделения към тях, които съответстват на 113те районни съдилища. Има общо 28 окръжни прокуратури, включително Софийска градска прокуратура, която е със статут на окръжна прокуратура. Организационната структура на всяка районна или окръжна прокуратура се определя обикновено със заповед на административния ръководител, което не дава възможност за оценка на вътрешното структуриране на прокуратурите.

3) Сътрудничество

Сериозен проблем, който беше очертан по време на интервютата с всички от консултативната група, е липсата на структурирано сътрудничество между различните административни контролни органи, между тях и прокуратурата и между тях и разследващите органи. В някои райони прокурорите оценяват като добро сътрудничеството с административните органи. Примерите за това обаче са по-малко, а и основно са свързани с работа с Изпълнителната агенция по горите.

43 Общо 886 служители, от тях – 207 съдии.

44 Общо 9 служители, от тях – 2 съдии.

45 Общо 613 служители, от тях – 151 съдии.

46 Общо 29 служители, от тях – 9 съдии.

Други респонденти обаче дадоха примери за липса на сътрудничество, която е довела до невъзможност да се продължи разследването.

По-подробно този проблем е разгледан в част „VI.3. Ефективност и проблеми на различни етапи от борбата със закононарушенията срещу дивата природа“.

4) Недостатъци на организационно ниво

Като общ извод от прегледа на функциите и структурата на администрациите се констатира следните области за подобрене:

- Констатира се голям брой случаи, в които компетентност да установяват административните нарушения и/или да издават наказателни постановления имат едновременно административни структури и служители на МОСВ, МЗХГ, МВР, кметове и/или областни управители, без да е осигурена междуведомствена координация.
- С малки изключения⁴⁷ не са приети инструкции за съвместна контролна дейност между компетентните административни органи и администрации в областта на противодействието на нарушенията и престъпленията срещу дивите животни.
- Функциите на РИОСВ не са обезпечени с достатъчно служители в направленията/отделите „Биологично разнообразие, защитени територии и зони“.⁴⁸
- Функциите на ДНП не са обезпечени с достатъчно служители в дирекциите „Контрол и охрана“.⁴⁹
- Не е предвидена функционална специализация на служители на МВР и Агенция „Митници“ в областта на административните нарушения и престъпленията срещу дивите животни.
- По отношение на организацията на органите на реда беше отбелязана възможността да бъде създадено специализирано звено в МВР по аналог на структурното звено „Трафик на културно-исторически ценности“ при ГДБОП-МВР.

Интервюираните представители на полицията смятат, че липсват добре обучени кадри, които да се занимават изключително с нарушенията срещу природата и околната среда.

Липсва техническо обезпечение, което би улеснило разследването и превенцията на нарушенията срещу дивата природа, като например видеонаблюдение, наблюдение с дроне или следене за незаконни методи за улов по р. Дунав със сонар. Всички интервюирани, които работят по река Дунав, бяха единодушни, че трябва да бъде въведено видеонаблюдение по цялото крайбрежие на реката.

⁴⁷ Инструкция за взаимодействие между Министерството на околната среда и водите, Агенция „Митници“ и Българска агенция по безопасност на храните за повишаване ефективността на контрола при въвеждане, търговия, транзит и износ на екземпляри от застрашените видове от дивата фауна и флора.

⁴⁸ Например, в РИОСВ Благоевград служителите в направление „Биологично разнообразие, защитени територии и зони“ са 6. Само една от функциите на направление е контрол по прилагане на ЗООС, ЗЗТ, ЗБР, Закона за лечебните растения (ЗЛР), Закона за защита на животните (ЗЗЖ) и Закона за генетично модифицирани организми (ЗГМО) в съответствие с правомощията на директора на РИОСВ.

⁴⁹ Например, в отдел „Контрол и охрана“ на ДНП „Пирин“ има 5 главни инспектори и 28 служители паркова охрана. Национален парк „Пирин“ обхваща над 40 000 хектара.

Има хроничен недостиг на рехабилитационни центрове за ранени животни в страната и оттам произтичат проблеми и за разследващите органи. Недостигът на места за настаняване на риби и водни организми представлява особен проблем при залавяне на трафик на европейска змиорка, живи есетри или аквариумни риби. Съгласно чл. 4 от Правилника за дейността на спасителните центрове той се прилага само за временно настаняване в рамките на административно-наказателни производства по ЗБР⁵⁰ и не съществува правна уредба за живите животни като веществени доказателства по НПК. Необходимо е да бъде направена промяна в правилника за дейността на спасителните центрове, за да се предвидят изрични правила за случаите по чл. 110, ал. 4 и чл. 111, ал.1 от НПК,⁵¹ когато веществените доказателства в наказателното производство са живи екземпляри растения или животни.

Беше отбелязано също, че липсват помещения за съхранение на трупове на или части от убити животни, които да бъдат запазени докогато е необходимо. Също така липсва и процедура за това какво се прави с трупа/трупове на съответния екземпляр/екземпляри, след като необходимостта от него е отпаднала, и кой отговаря за това действие.

Някои представители на административни контролни органи посочиха, че при процедурата по чл. 33, ал. 2, вр. чл. 36, ал. 2 ЗАНН, когато прокурорът е отказал да образува наказателно производство и преписката е препратена на наказващия орган, често сроковете за налагане на административни нарушения по чл. 34 ЗАНН са изтекли, тъй като административният орган е изчаквал прокурорската проверка. Според прокурорите сроковете за извършването на проверката на преписки по чл. 33, ал. 2 ЗАНН се спазват и съответно не би трябвало да има подобен проблем. Също така, според един от прокурорите, не винаги става дума за идентичност между деянието и престъплението, което се разследва. В някои случаи е възможно да се наложи административно наказание за закононарушение, което не е част от фактическия състав на разследваното престъпление. Дублирането на нарушенията в административните закони и в Наказателния кодекс, както и липсата на добре структурирано сътрудничество между административните органи и прокуратурата, прави тази преценка трудна.

Друг проблем, засегнат от няколко интервюирани, са ниското заплащане на вещите лица и голямото закъснение, с което получават възнагражденията си. Заради това много специалисти се отказват да се включват като вещи лица.

В административните структури не са предвидени дежурства в извънработно време, което възпрепятства сътрудничеството между тях и полицията, а голяма част от нарушенията срещу дивата природа се случват в извънработно време и през почивните дни.

Не се извършват достатъчно дейности по мониторинг на защитените видове в страната, поради което и не се анализират данните за популациите, а тези данни могат да разкрият наличие на нарушения и браконьерство. Като цяло, липсва структурирано и целенасочено

⁵⁰ По реда на чл. 39, ал. 2, т. 2, чл. 104, ал. 1, т. 1 и чл. 106, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие на живи екземпляри растения или животни за отглеждане или лечение.

⁵¹ Общата уредба на чл. 110, ал. 4 НПК позволява веществени доказателства, които поради размерите си или по други причини не могат да бъдат приложени към делото, да бъдат по възможност запечатани и оставени на съхранение в местата, посочени от съответния орган. В тези случаи разследващият орган, на основание чл. 110, ал. 4 от НПК и чл. 111, ал.1 от НПК, се произнася с постановление за пазене на веществени доказателства и срещу разписка ги оставя на съхранение при лицето, където са намерени или са оставени по-късно. За лицето се поражда и то трябва да приеме задължение да пази оставените у него вещи и да ги предоставя на разследващите органи, когато му бъдат поискани.

събиране на данни и за престъпленията и нарушенията срещу дивата природа и техния анализ на институционално ниво във всички отговорни институции. Доколкото ни е известно, сегашното е първото изследване по рода си в България.

Липсва съдебна практика по закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети за защитени видове.

VI. Анализ на нарушения, свързани с опазването на дивата природа

VI.1. Статистически анализ

1) Мащаб и видове регистрирани закононарушения срещу дивата природа

Тук са представени статистическите данни, събрани чрез заявления за достъп до обществена информация, изпратени към Министерството на околната среда и водите (МОСВ), регионалните инспекции по околна среда и водите (РИОСВ), дирекциите на националните паркове (ДНП), 36-те регионални прокуратури, 28-те окръжни прокуратури, Агенция „Митници“ и Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури. Информация беше потърсена и от Министерството на вътрешните работи, Главна дирекция „Национална полиция“, но оттам получихме отказ, тъй като данните не са събрани в поискания формат. Допълнително потърсихме и данни от Спасителния център за диви животни в Стара Загора на Зелени Балкани и от Център за рехабилитация и размножаване на сухоземни костенурки на фондация „Геа Челония“, които са двата основни рехабилитационни центъра за животни в страната. Данни за незаконно уловения дивеч бяха събрани от отчетите на Изпълнителната агенция по горите.

Данни на регионалните инспекции по околната среда и водите, Министерството на околната среда и водите и Дирекциите на националните паркове

Таблица 4 Информация за животните, отнети в полза на държавата, пуснати на свобода, предадени за лечение и грижа или препарирани, от РИОСВ, МОСВ и ДНП между 2016 г. и 2020 г.

Година	Птици	Бозайници	Влечуги	Земноводни	Други ¹
2016	427	93	13	0	2
2017	318	77	42	0	24
2018	374	82	64	0	3
2019	525	43	91	0	0

¹ Сборно са описани дрехи от защитени видове, консерви с есетров хайвер, корали и парчета от корали.

2020	445	12	34	0	0
Общо	2089	307	244	0	29
Общо без данни за видове ²					2818

2 РИОСВ Смолян са подали информация за периода 2015-2020 обобщено – 11 броя, без да уточняват видове. РИОСВ Стара Загора са обявили 135 препарирани животни (намерено е съдебно решение от същата година, в което става дума за 119 препарирани животни, датиращи от 60-те години на миналия век), без уточняване на видовете. РИОСВ Монтана изобщо не предостави информация за видове. От ДНП имаме информация за 3 броя животни.

Голяма част от бозайниците са от разред прилепи. Възможно обяснение защо преобладават в статистиката може да бъде свързано с начина им на живот – голяма част от тях образуват големи струпвания и всяко въздействие може да засегне десетки, стотици, дори хиляди екземпляри. Такова въздействие са санирането на сгради и голямото строителство, особено в зимния период, при които е необходимо преместване на колониите за извършване на строителните дейности. Друга заплаха е безпокойството в пещерите, което може да предизвика висока смъртност по време на хибернацията.

В страната се намират 33 от 35-те европейски вида прилепи и те са широко разпространени у нас. Сред най-големите заплахи за оцеляването им се определя изчезването на естествените им местообитания заради неправилното стопанисване на горите чрез премахване на стари, кухи дървета, в които те живеят. Друг проблем са пестицидите, тъй като прилепите се хранят с насекоми и чрез храната си също стават жертва.

В справката от РИОСВ намираме информация едва за 4 кафяви мечки, всичките намерени мъртви от РИОСВ:

- Пазарджик – 1 бр. през 2016 г., 1 бр. през 2017 г. и 1 бр. през 2020 г.;
- София – 1 череп на мечка през 2017 г.

В съдебните решения и медийния мониторинг се съобщава за още 4 случая с убити мечки или следи от тях.

© WWF България

Тези данни силно се разминават със сигналите, които получават експертите на терен, както и с данните от националния мониторинг, които показват намаляване на популацията от 411 през 2016 г. до 329 мечки през 2019 г. Няма данни за увеличаване на естествената смъртност, така че вероятно причинената от човека смъртност за въпросния период надхвърля естествения прираст.

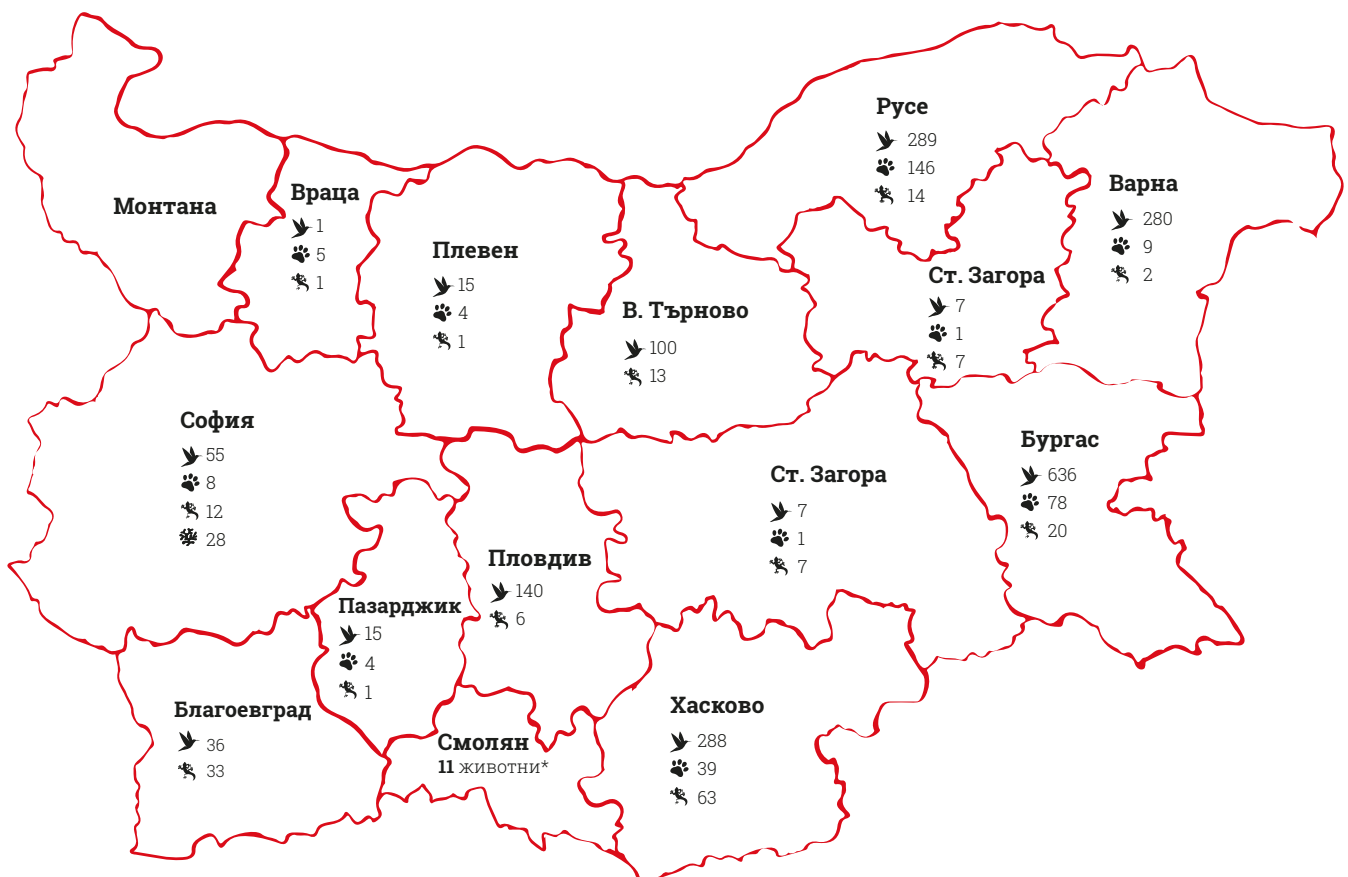
Прави впечатление също, че в статистиката на РИОСВ (няма данни за диви кози) и ДНП фигурира само една убита дива коза – в Национален парк Пирин през 2017 г. За сравнение, публикации в медиите и на сайтовете на природозащитни организации в същия период съобщават за 21 бр. убити диви кози. В същото време браконьерството на диви кози е описано като основна заплаха за опазването на вида както в новия план за действие,⁵² който е в процес на изготвяне, така и в изтеклия през 2016 г. документ.

© Евгени Димитров

⁵² План за действие за опазване популациите на балканска дива коза за периода 2019-2028 г. в България, <https://rupicapra.sciencefornature.org/> (достъпен на 04.11.2021 г.)

Карта на данните за животните, най-често са засегнати от човешка дейност, регистрирани от РИОСВ

* РИОСВ Смолян са подали информация за периода 2015-2020 обобщено – 11 броя, без да уточняват видове. РИОСВ Стара Загора са обявили 135 препарирани животни (намерено е съдебно решение от същата година, в което става дума за 119 препарирани животни, датиращи от 60-те години на миналия век), без уточняване на видовете. РИОСВ Монтана изобщо не предостави информация за видове.

Общо:

- ▶ 2087
- ▶ 306
- ▶ 245
- ▶ 28
- ▶ 0

- ▶ Птици
- ▶ Бозайници
- ▶ Влечуги
- ▶ Корали, хайвер и др.
- ▶ Земноводни

При влечугите най-често става дума за сухоземни костенурки. Голям проблем при сухоземните костенурки е човешката намеса. Те биват взимани от дивата природа и отглеждани като домашни любимци или атракция в заведения. Понякога сухоземните костенурки стават жертва на пътния трафик или косене. Според отчета⁵³ на Център за рехабилитация и размножаване на сухоземни костенурки на фондация „Геа Челония“, за същия период през центъра са преминали 1113 сухоземни костенурки, повечето от които са пуснати на свобода. Част от настанените в центъра костенурки са предадени там от РИОСВ.

Най-голям брой животни в статистиката на РИОСВ са птиците. Част от тях са предадени за лечение и грижа в Спасителния център за диви животни в Стара Загора на Зелени Балкани. Статистиката на организацията показва, че за същия период през центъра са преминали 8219 ранени птици. Нещо повече, от 2010 г. насам броят на птиците, преминали през центъра,⁵⁴ стабилно се увеличава, което е възможен показател за увеличен антропогенен натиск върху птиците в България през последните 11 години. Друга възможна причина за това увеличаване на случаите може да бъде по-добрата информираност и активност на гражданите да сигнализират за пострадали птици и да ги препращат към центъра.

При птиците е трудно да се изброят всички възможни причини, поради които са пострадали, но човешката дейност е основна. Проблемите са свързани с отстрел, отравяне, унищожаване на гнезда, отглеждане на диви птици като домашни любимци и пътен трафик. В данните на РИОСВ съществуват и групи от птици, умрели от птичи грип.

Прокуратура

Според предоставената от прокуратурите информация, те са получили 180 преписки за констатиране на признаци за извършени престъпления. Интересно е да се отбележи, че 115 от тях са по членовете от НК, свързани със застрашени животни и територии.

Получените преписки за незаконен лов са 42, а за незаконен риболов – 13. Едва 10 са преписките, получени за потенциални митнически престъпления.

Таблица 5 Брой получени преписки на основание чл. 33, ал. 2 от ЗАНН при констатиране на признак/признаци на извършено престъпление

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	6	9	4	4	8	4	35
чл. 238	0	3	1	3	5	0	12
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	2	5	3	0	0	10
чл. 278в	4	6	2	6	10	0	28
чл. 278г	14	15	10	5	9	1	54
чл. 278д	3	6	1	2	3	0	15
Общо:	27	41	23	23	35	5	154

53 „Геа Челония“, „2020 г. – предизвикателства и успехи“, 2021 г. <https://geachelonia.org/2020-otchet/> (достъпен на 27.10.2021 г.)

54 Центърът е създаден през 1990-1991 г. и оттогава поддържа база данни за пациентите си.

Граждани и юридически лица са изпратили 114 сигнала до прокуратурата. Сигналите са основно за незаконен лов или за унищожаване или увреждане на защитена територия. За второто се наблюдава интересно увеличение през последните години от 9 сигнала през 2016 г. на 15 сигнала през 2020 г. При незаконния лов пък се вижда намаляване на сигналите от 14 бр. през 2016 г. на едва 4 бр. през 2020г., като това може да се дължи и на пандемията от COVID-19.

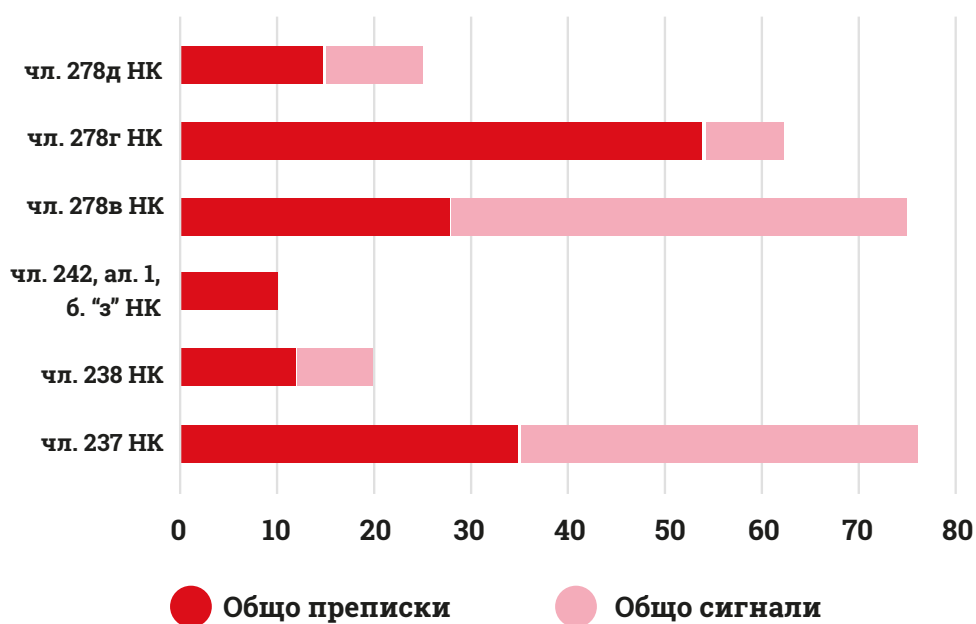
Таблица 6 Брой съобщения, получени от граждани и ЮЛНЦ по реда на чл. 209 от НПК относно признак/признаци за извършено престъпление

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020 ¹	Общо
чл. 237	14	5	3	7	4	8	41
чл. 238	0	2	0	2	4	0	8
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278в	9	5	7	11	15	0	47
чл. 278г	1	0	1	1	5	0	8
чл. 278д	0	2	1	4	3	0	10
Общо:	24	14	12	25	31	8	114

1 В някои случаи са предоставени само обобщени данни за 2015-2020 г.

Обобщени данни за получените сигнали и преписки са представени на следната фигура:

Фигура 1 Общ брой получени сигнали и преписки по видове престъпления срещу дивата природа за периода 2016-2020 г.

2) Досъдебни производства и административни нарушения

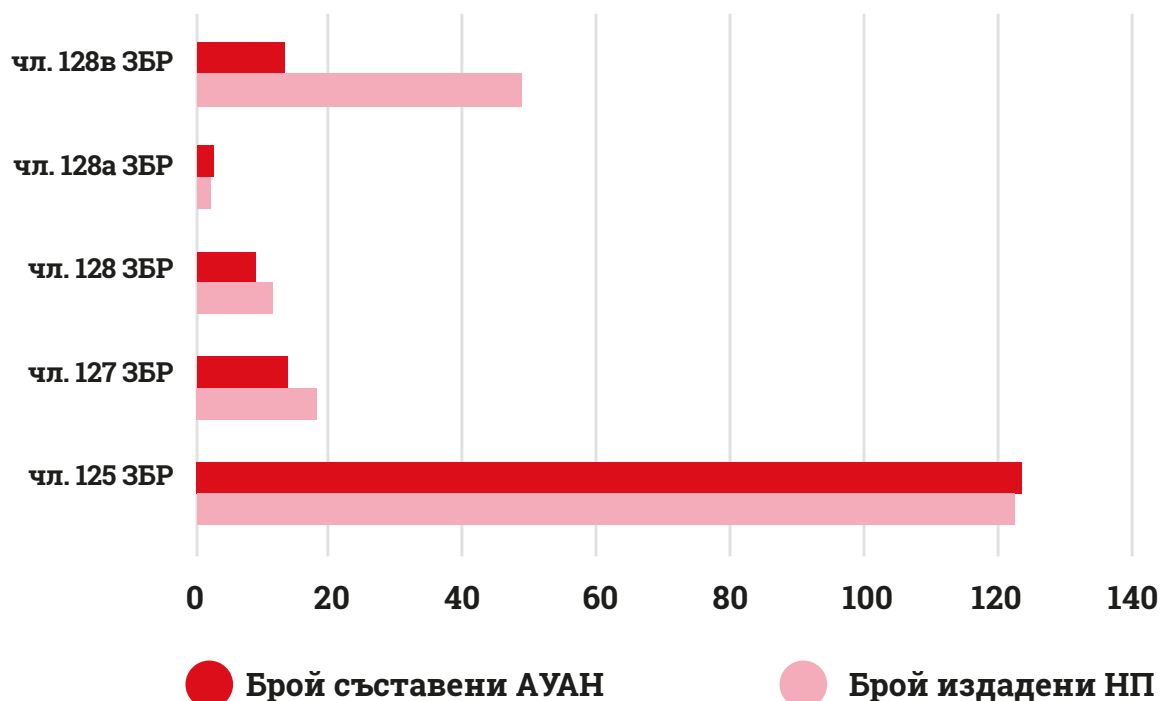
Какъв процент от случаите са приключили (т.е. не е заведено дело, не е открит извършителят, прекъсване, наказание, оправдателна присъда, др.) Има ли различия в наказателното преследване между властите или регионите?

Регионални инспекции по околната среда и водите и дирекции на национални паркове

В периода 2016-2020г. регионалните инспекции са съставили 204 акта за установяване на административно нарушение⁵⁵ и 163 наказателни постановления. Най-голям брой има в Хасково, София и Пловдив.

Прави впечатление, че 124 от всички 163 наказателни постановления са издадени по чл. 125 от ЗБР, който се отнася за улавяне, убиване, преследване, обезпокояване, притежаване, отглеждане, пренасяне, превозване, изнасяне зад граница, търговия с екземпляри от защитени и/или регулирани видове. Издадените наказателни постановления са за 5.78%⁵⁶ от засегнатите животни и регистрираните продукти от тях. Отново София, Пловдив и Хасково са с най-голям брой. По чл.128в от ЗБР са издадени значително по-малко наказателни постановления (13) спрямо съставените актове за установяване на административно нарушение (49). Следва да се анализират причините за това разминаване.

Фигура 2 Брой съставени от РИОСВ актове за установяване на административно нарушение (АУАН) и наказателни постановления (НП) за периода 2016-2020 г. по видове административни нарушения

55 По чл. 125, чл. 127, ал. 1, чл. 128, чл. 128а и чл. 128в от ЗБР

56 Процентът е ориентируващ, тъй като не всички случаи, регистрирани от РИОСВ, са закононарушения.

При констатиране на признаци за извършено престъпление РИОСВ изпращат преписки до прокуратурата.⁵⁷ Отговорите на РИОСВ са в разнообразни формати и инспекциите поддържат по различен начин потърсената информация. Затова данните за изпратените преписки към прокуратурата са неточни. Например, в отговора на РИОСВ Хасково няма информация колко преписки са изпратени към прокуратурата, но има данни за образуваните досъдебни производства и върнатите преписки. РИОСВ Русе пък не разполага с информация за образуваните досъдебни производства. **В получените отговори има данни за 54 преписки, а прокуратурата е върнала 28 преписки за административно производство по чл. 36, ал. 2 от ЗАНН поради липса на данни за извършено престъпление по изброените членове. Образувани са 17 досъдебни производства.**

Дирекциите на трите парка за периода са изпратили 2 бр. преписки до прокуратурата, която не е върнала нито едно от тях за административно производство.

Показателно е, че информацията за закононарушенията срещу дивата природа не се събира по единен начин. Това прави оценката на ситуацията почти невъзможна, а оттам и няма анализ за последващите стъпки за по-ефикасно противодействие на нарушенията.

Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури

Информацията, потърсена от ИАРА, е свързана със забранените за употреба уреди, средства и приспособления за риболов – чл. 73 от ЗРА (риболов със забранени уреди, средства и приспособления) и чл. 74 от ЗРА (риболов с особено опасни забранени уреди, средства и приспособления). Тук влизат както забранени средства за улов на икономически значими видове, така и на застрашени видове (в случая с кърмаците – дълги въжета с куки и тежести, които се поставят на дъното на р. Дунав и се използват само за нехуманен начин на незаконен улов на критично застрашените есетри).

Таблица 7 Данни от ИАРА за съставени актове за установяване на административни нарушения и издадени наказателни постановления по чл. 73 и чл. 74 от ЗРА

Година	Съставени АУАН по чл. 73 от ЗРА	Издадени НП по чл. 73 от ЗРА	Съставени АУАН по чл. 74 от ЗРА	Издадени НП по чл. 74 от ЗРА
2016	33	33	4	5
2017	24	23	6	8
2018	40	40	10	7
2019	44	42	4	4
2020	49	48	0	1
Общо	190	186	24	25

⁵⁷ По чл. 238, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от (НК), чл. 242, ал. 1, т. от НК, чл. 278в, ал. 1 и 3 от НК, чл. 278г, ал. 1, ал. 2 и ал. 3 от НК, и чл. 278д от НК.

За същия период по изпратени преписки на изпълнителната агенция са образувани 6 досъдебни производства и са върнати 23 преписки от прокуратурата за административно производство. Наложените глоби са описани в секция „Санкции“.

Изследване на WWF България от 2021 г. за проучване на пазара с есетрови продукти и данните за закононарушенията в България показва, че за същия период правоприлагащите органи в България са открили 594 съоръжения от типа „кърмаци“.⁵⁸

Таблица 8 Брой открити кърмаци от ИАРА и Главна дирекция „Гранична полиция“ за периода 2016-2020 г.

Година	2016	2017	2018	2019	2020	Общо
Брой	50	26	86	172	260	594

Общата им докладвана дължина (без 119 приспособления, за които не е посочена дължина) е 23 450 метра. За същия период обаче са регистрирани само 3 случая на уловени есетри. Данните от другите страни от изследването (Румъния, Сърбия и Украйна) силно се различават от българските и е необходим допълнителен анализ, за да се установи на какво се дължи разликата между откритите и иззети кърмаци и малкия брой регистрирани нарушения със застрашените видове.

Агенция „Митници“

Агенция „Митници“ предостави информация само в брой, но не и по биологичен вид. За периода са съставени 1 бр. АУАН и 2 бр. НП във връзка с внасяне и/или изнасяне на екземпляри от видове по чл. 43а и чл. 70 от ЗБР, като за едното е образувано и приключило досъдебно производство през 2019 г.

Прокуратура

Прокуратурата е образувала 392 досъдебни производства за престъпления срещу дивата природа за 5 години, като близо 60% от тях са за незаконен лов и риболов (чл. 237 и 238 НК). Има едва едно досъдебно производство за митническо нарушение през 2019 г. – квалифицирана митническа контрабанда, както се вижда и от данните на Агенция „Митници“. 74 са досъдебните производства за увреждане на защитени територии и местообитания, а 63 са свързани със застрашени животни. Както при незаконния лов, така и при досъдебните производства за увреждане на защитени територии и местообитания, има нарастване на броя образувани досъдебни производства от 2016 г. насам. От друга страна, се наблюдава спад на досъдебните производства по чл. 278г от НК. В сравнителен план прокуратурата е образувала значително повече досъдебни производства, отколкото са получените сигнали и преписки, за незаконен лов и риболов (чл. 237 и 238 НК).⁵⁹ Обратно, образуваните досъдебни производства за квалифицирана митническа контрабанда по чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК и за противозаконно унищожаване,

58 Търговията с диви есетри продължава въпреки забраните – https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/market_survey_bg_web.pdf

59 Коефициент съответно 2.43 за 237 НК и 2.40 за 238 НК.

Таблица 9 Брой издадени постановления заобразуване на ДП по реда на чл. 212, ал. 1 и 2 от НПК

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	28	26	24	22	32	53	185
чл. 238	5	6	5	3	10	19	48
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	1	0	0	1
чл. 278в	11	10	11	17	25	0	74
чл. 278г	9	5	7	4	6	1	32
чл. 278д	5	8	3	7	8	0	31
*чл. 237 и чл.238						21	21
Общо:	58	55	50	54	81	94	392

повреждане, придобиване, държане или отчуждаване на екземпляр от защитен вид по чл. 278г НК са значително по-малко от получените сигнали и преписки.⁶⁰

Прокуратурата е отказала да образува 127 досъдебни производства, най-много от които са по чл. 278г от НК (застрашени животни), следвани от чл. 238в (защитени територии). Значително по-малко са отказите за образуване на досъдебни производства за незаконен лов и риболов.

Таблица 10 Брой постановления за отказ за образуване на досъдебно производство на основание чл.213, ал.1 от НПК

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	2	3	4	4	9	6	28
чл. 238	1	3	5	4	6	2	21
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	1	1	0	0	2
чл. 278в	2	6	4	5	10	0	27
чл. 278г	8	9	8	5	8	0	38
чл. 278д	1	5	2	2	1	0	11
Общо:	14	26	24	21	34	8	127

В сравнителен план постановленията за отказ за образуване на досъдебни производства спрямо тези за образуване на досъдебно производство са най-много при квалифицираната

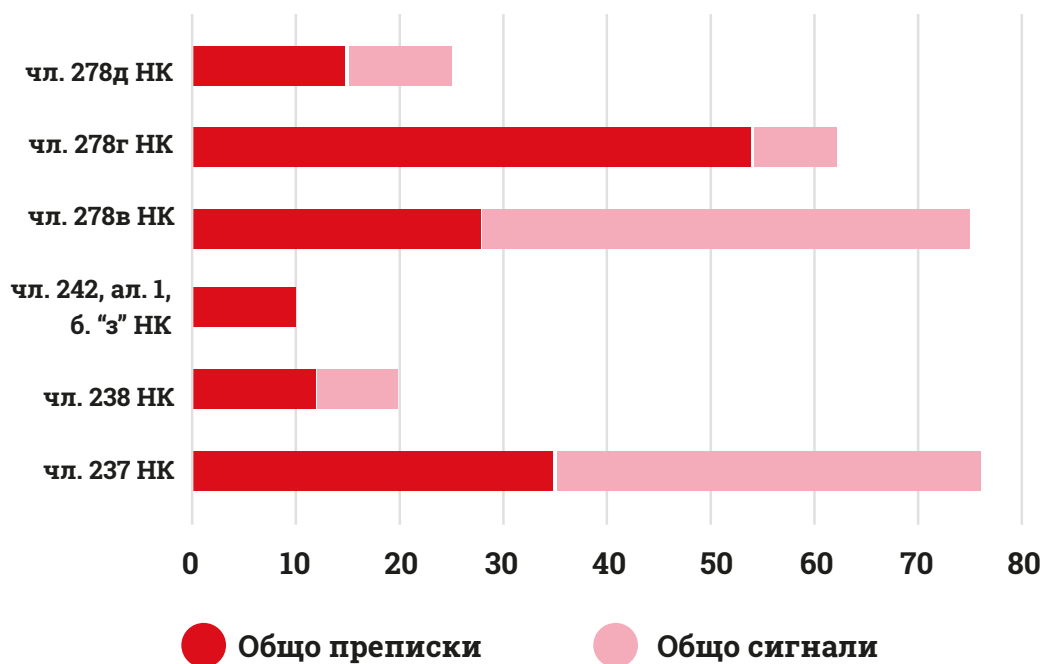
60 Коефициент съответно 0.1 за чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК и 0.52 за чл. 278г НК.

митническа контрабанда по чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК⁶¹ и при противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане или отчуждаване на екземпляр от защитен вид по чл. 278г НК.⁶² **Това високо съотношение може да е признак за практически затруднения при разследването, и/или недостатъчен капацитет на контролните органи за идентифициране на признаците на тези видове престъпления.**

Разликата в практиката между закононарушенията срещу икономически значимите видове и защитените видове е особено видна от следващата таблица, описваща привлечените като обвиняеми за престъпление. **От 113 постановления 83 са за незаконен лов и риболов, 3 са за престъпления, свързани със защитени територии, а 27 са за защитени видове.**

Съотношението на постановленията за привличане на обвиняем/и спрямо образуваните досъдебни производства е най-високо за незаконен лов и риболов,⁶³ и за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или по приложение № 3 към ЗБР.⁶⁴ С много ниско съотношение на постановленията за привличане на обвиняем/и към образуваните досъдебни производства са престъпленията митническа контрабанда⁶⁵ и противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия.⁶⁶

Фигура 2 Брой съставени от РИОСВ актове за установяване на административно нарушение (АУАН) и наказателни постановления (НП) за периода 2016-2020 г. по видове административни нарушения

61 Коефициент 2.

62 Коефициент 1.19.

63 Коефициент 0.31 за чл. 237 НК и 0.40 за чл. 238 НК.

64 Коефициент 0.52 за чл. 278д НК.

65 Коефициент 0 за чл. чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК.

66 Коефициент 0.04 за чл. 278в НК.

Това може да се дължи на практически затруднения при разследването и/или недостатъчен капацитет на разследващите органи за разследване тези видове престъпления.

Съотношението между постановленията за привличане на обвиняеми за незаконен лов и риболов спрямо престъпленията срещу защитени видове и защитени територии е 75% към 27%. Наблюдава се нарастване на издадените постановления за привличане на обвиняеми за незаконен лов в последните години спрямо 2016г. Няма повдигнати обвинения за квалифицирана митническа контрабанда след 2019г. От всички 113 повдигнати обвинения, едва 17 са осъдителните присъди и санкционните решения за

Таблица 11 Брой постановления, издадени на основание чл. 219 от НПК, за привличане на лице/лица като обвиняем/и за извършено престъпление

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237*	6	6	5	8	11	21	48
чл. 238*	5	0	0	5	6	3	19
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0		0
чл. 278в	0	0	0	3	0		3
чл. 278г	5	0	3	0	1	2	11
чл. 278д	3	6	2	3	2		16
*РП Стара Загора е описала заедно данните за чл.237 и чл. 238	0	0	0	0	0	7	7
Общо:	19	12	10	19	20	24	113

застрашени видове и само 3 са свързани с защитени територии и местообитания.⁶⁷

В разглеждания период са прекратени 182 досъдебни производства по реда на чл. 243 от НПК, като най-много са по чл. 237 от НК за незаконен лов. Следващата група е по чл.278в за увреждане или унищожаване на защитена територия или местообитание. 40 са прекратените постановления, свързани със защитени животни. В сравнителен план съотношението на постановления за прекратяване по реда на чл. 243 от НПК спрямо постановленията за образуване на досъдебно производство е най-високо за митническа контрабанда⁶⁸ и за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане или отчуждаване на екземпляр от защитен вид.⁶⁹

67 Виж секция „в) Санкции“.

68 Коефициент 1 за чл. чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК.

69 Коефициент 0.84 за чл. 278г НК.

Таблица 12 Общ брой постановления за прекратяване на наказателното производство по реда на чл. 243 от НПК, когато ДП е образувано при наличие на основателно предположение, че е извършено престъпление

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	10	19	15	15	22	6	88
чл. 238	1	5	2	2	4	3	17
чл. 242, ал. 1, б. „з“	1	0	0	0	0	0	1
чл. 278в	5	5	9	4	16	0	43
чл. 278г	4	4	8	4	7	0	27
чл. 278д	2	1	2	3	5	0	13
Общо:	26	35	36	28	54	10	182

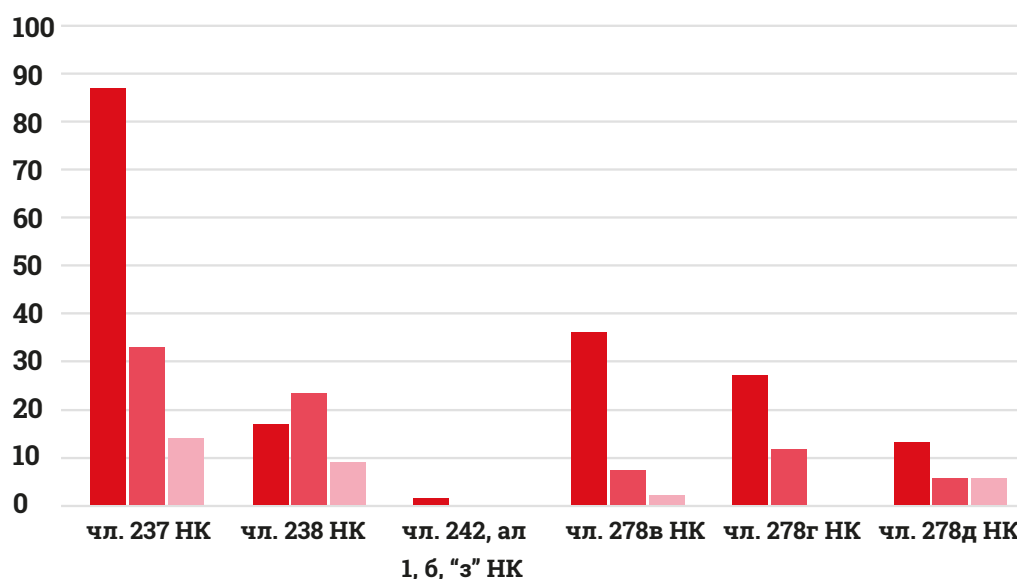
Други 81 досъдебни производства са прекратени, тъй като деянието е определено като административно нарушение. Наблюдава се увеличаване през 2020 г., когато са прекратени общо 17 производства по всички изброени членове, спрямо 4 бр. през 2016 г. Високо е съотношението на прекратяванията по чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК спрямо постановленията за образуване на досъдебно производство за незаконен риболов.⁷⁰

Таблица 13 Брой постановления за прекратяване на наказателното производство на основание чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК поради това, че деянието съставлява административно нарушение, когато ДП е образувано при наличие на основателно предположение, че е извършено престъпление

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	0	2	3	1	5	22	33
чл. 238	1	2	1	2	5	12	23
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278в	1	1	0	1	4	0	7
чл. 278г	1	1	5	3	2	0	12
чл. 278д	1	2	1	1	1	0	6
Общо:	4	8	10	8	17	34	81

70 Коефициент 0.35 за чл. 238 НК.

Фигура 4 Общ брой постановления за прекратяване на наказателното производство по реда на чл. 243 от НПК, брой постановления за прекратяване на наказателното производство на основание чл. 24, ал. 1, т. 1 от НПК поради това, че деянието съставлява административно нарушение и брой съставени и внесени в съда обвинителни актове

- **Постановления за прекратяване по чл. 243 НПК**
- **Прекратяване - административно нарушение**
- **Внесени обвинителни актове**

Наличните данни показват, че в съда са внесени 32 обвинителни акта. Основно обвиненията са за незаконен лов и риболов. Не са внесени актове за митнически престъпления, а през последните 3 години липсват обвинения и за увреждане на защитените територии или местообитания. За всичките 5 години няма внесени обвинителни актове по чл. 278г за защитени видове, но са внесени 6 бр. по чл. 278д – за европейски и световно застрашени видове от приложение III на ЗБР.

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	4	3	1	1	2	3	13
чл. 238	1	1	1	1	2	3	9
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278в	1	1	0	0	0	0	2
чл. 278г	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278д	1	1	1	3	0	0	6
*чл. 237 и чл.238						1	1
Общо:	7	6	3	5	4	6	32

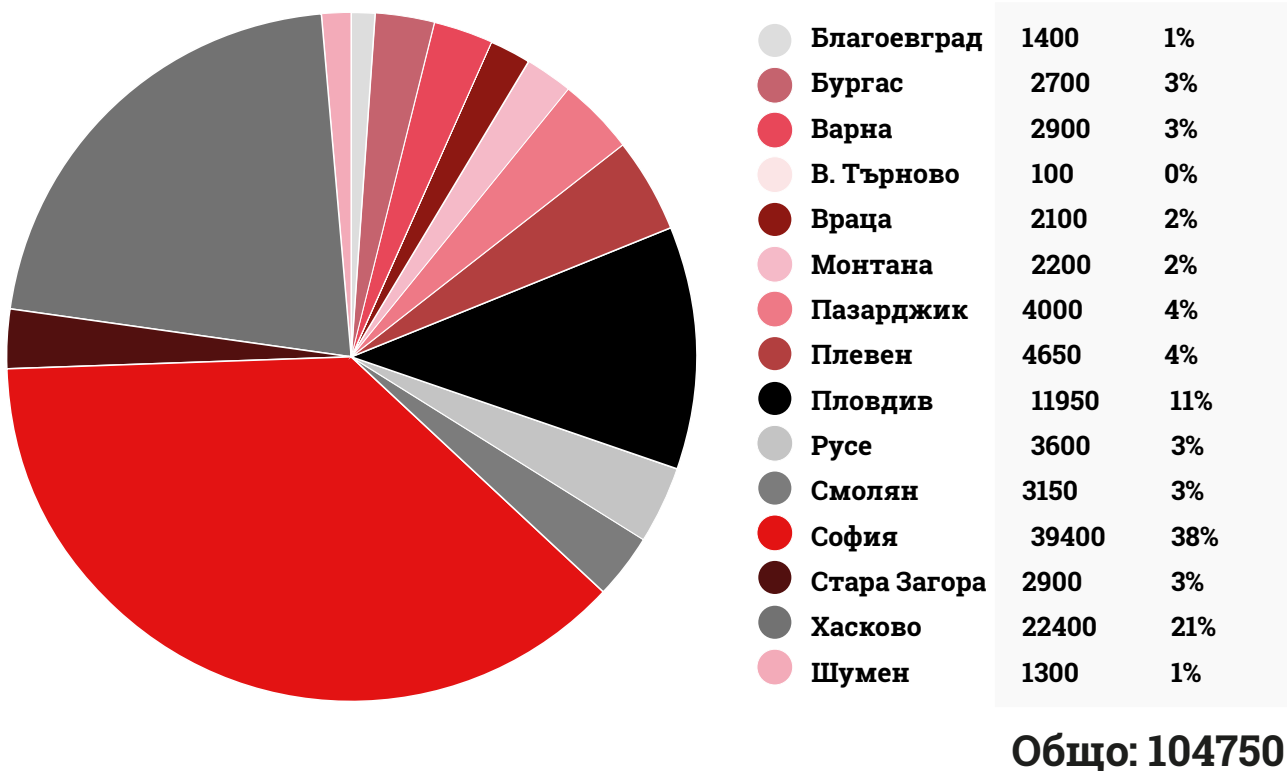
3) Санкции

Регионални инспекции по околната среда и водите

Наложените от РИОСВ глоби за периода 2016-2020 г. за цялата страна възлизат на 104 750 лв., като 70% от тях са наложени от 3 районни инспекции – София, Хасково и Пловдив. Няма данни за наложени глоби от ДНП.

Таблица 15 Наложени глоби от РИОСВ

РИОСВ	Общо глоби (лв.)
Благоевград	1400
Бургас	2700
Варна	2900
Велико Търново	100
Враца	2100
Монтана (2015-2020)	2200
Пазарджик	4000
Плевен	4650
Пловдив	11 950
Русе	3600
Смолян (2015-2020)	3150
София	39 400
Стара Загора	2900
Хасково	22 400
Шумен	1300
Общо	104 750

Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури

За периода 2016 -2020 г. ИАРА е наложила глоби по чл. 73 от ЗРА на стойност 258 700 лв. и по чл. 74 от ЗРА на стойност 106 200 лв. Общата стойност на глобите е 364 900 лева и е близо 3.5 пъти по-висока от наложените глоби от РИОСВ.

Информацията, събрана за изследването „Търговията с есетрови продукти продължава въпреки забраните“, публикувано от WWF България, показва, че са наложени глоби в размер на 4500 лева в два случая на незаконен риболов на есетри. За третия случай с открита при проверка незаконно заловена есетра няма информация за размера на глобата.

Прокуратура

Данните на прокуратурите показват, че близо половината от 68-те осъдителни присъди и санкционни решения са по чл. 237 НК за противозаконно убийство или улов на дивеч, а следващата по големина група са осъдителни присъди и санкционни решения за незаконен риболов. Най-много осъдителни и санкционни решения за незаконен лов има през 2020 г. 11 са присъдите за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към ЗБР и се наблюдава намаляване от 2016 до 2020 г. Други 6 са за противозаконно унищожаване, повреждане,

придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна. За умишлено противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия или местообитание са издадени едва 3 осъдителни решения. Липсват присъди и санкционни решения за квалифицирана митническа контрабанда.

Таблица 16 Брой осъдителни и санкционни решения на първа инстанция

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	9	7	3	2	8	3	31
чл. 238	0	3	0	3	1	9	16
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278в	0	3	0	0	0	0	3
чл. 278г	3	0	2	0	1	0	6
чл. 278д	4	2	2	2	1	0	11
Общо:	15	15	7	7	11	12	68

Общо 38 са предложените за освобождаване от наказателна отговорност, отново най-много са по чл. 237 и чл. 238 от НК. Най-много предложения са направени за нарушения за незаконен лов, а като цяло за всички престъпления най-многобройни са предложените за освобождаване на обвиняемия от наказателна отговорност с налагане на административно наказание през 2020 г.

Таблица 17 Брой издадени и внесени в съда постановления на основание чл. 375 от НПК, с които се прави предложение за освобождаване на обвиняемия от наказателна отговорност с налагане на административно наказание

Видове престъпления	2016	2017	2018	2019	2020	2015-2020	Общо
чл. 237	6	5	3	2	9	9	33
чл. 238	0	1	0	1	1	2	5
чл. 242, ал. 1, б. „з“	0	0	0	0	0	0	0
чл. 278в	0	1	1	0	0	0	2
чл. 278г	0	0	0	0	2	0	2
чл. 278д	0	0	0	0	0	0	0
*чл. 237 и чл.238							0
Общо:	6	7	3	3	12	11	43

В сравнителен план съотношението на осъдителните и санкционните решения спрямо общия брой образувани досъдебни производства показва, че най-висок е делът на осъдителните и санкционните решения за незаконен риболов⁷¹ и за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към ЗБР.⁷² Съотношението на двата показателя е най-ниско за квалифицирана митническа контрабанда⁷³ и за противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия.⁷⁴ За посочените два вида престъпления следва да се извърши задълбочен анализ за причините за изключително малкия брой внесени обвинителни актове и съответно – осъдителни и санкционни решения на първа инстанция.

Информация от намерените съдебни решения

Част от информацията, събрана от екипа на изследването, включва съдебни решения, публикувани в единния портал за електронно правосъдие и достъпни чрез платформата на АПИС. Търсенето беше по релевантните членове от Наказателния кодекс и по ключови думи – най-често срещаните животни, жертва на браконьерство, или според публикации в медиите. Бяха намерени 62 съдебни решения, от които 23 са за наказателни дела по НПК, а останалите 39 са обжалвания на административни наказания. От наказателните дела 13 завършват с освобождаване на обвиняемите от наказателна отговорност и налагане на глоба, а останалите 9 присъди са условни. За един от случаите липсва информация за крайния резултат, тъй като делото е връщано поне 4 пъти за преразглеждане от различни състави, според наличните съдебни решения, и последното решение не е публикувано. Случаят е печално известен сред природозащитните среди и ще бъде разгледан по-надолу в част „VI.2. Анализ на примерни случаи“.

Общо наложените от съда глоби са на стойност 25 500 лева. Седем от делата са по чл. 237 от НК, 3 са по чл. 238 от НК, като и трите са за незаконен риболов в поддържан резерват Сребърна. Едно дело, което завършва със споразумение, е образувано по обвинение по чл. 242, ал. 1, б. „з“ за митническо нарушение. От останалите 12 дела 4 са с обвинение по чл. 278г и 8 са по чл. 278д.

г) Достъпност, пълнота и последователност на данните

Както беше описано в методологията към изследването, заявленията за достъп до обществена информация, които изпратихме до институциите, бяха еднакви за всяко териториално поделение, но отговорите, които получихме, бяха в различен формат и с различна степен на подробност.

Невъзможно е да изчислим какъв процент от съдебните решения, определения, протоколи и извънсъдебни споразумения са публикувани и публично достъпни. Затова е и невъзможно да направим оценка какъв процент от всички съдебни дела за престъпления срещу дивата природа, са намерените от екипа и колко остават неизвестни за нас.

71 Коефициент 0.33 за чл. 238 НК

72 Коефициент 0.35 за чл. 278д НК.

73 Коефициент 0 за чл. 242, ал. 1, б. „з“ НК.

74 Коефициент 0.04 за чл. 278в НК.

Повече информация за спецификите на събраните данни, обхвата на проекта и използваните източници, е представена в глава III.3.

д) Тенденции и регионални различия (ако има такива)

- Както се вижда от статистическите данни, най-често пострадали животни са птиците, но не винаги става дума за престъпления или закононарушения.
- При сухоземните костенурки най-често проблемът е незаконно събиране от дивата природа, за домашни любимци и по-рядко за храна или заради неверни традиционни поверия за лечебните свойства на кръвта им.
- Има голямо разминаване между броя убити кафяви мечки и диви кози (защитени видове), известни на учените и експертите в природозащитните организации и огласявани в медиите, и регистрираните от държавните органи случаи.
- Подобно разминаване съществува и за благородния елен, който, от една страна, е обект на силно регулиран лов, а от друга е защитен вид по ратифицираната от България Бернска конвенция – Приложение III.

е) Резултати от допълнителни национални проучвания извън общата методология

WWF България провежда различни изследвания, свързани с незаконни дейности срещу дивата природа, които не попадат в обхвата на този доклад.

Препоръки за борба с незаконния дърводобив могат да бъдат намерени на сайта на WWF България.

Повече информация за проучването на пазара за продукти от есетри, учебни материали за правопривагащи органи и информационни материали са публикувани и на сайта на проекта „Живот за дунавските есетри“.

VI.2. Анализ на примерни случаи

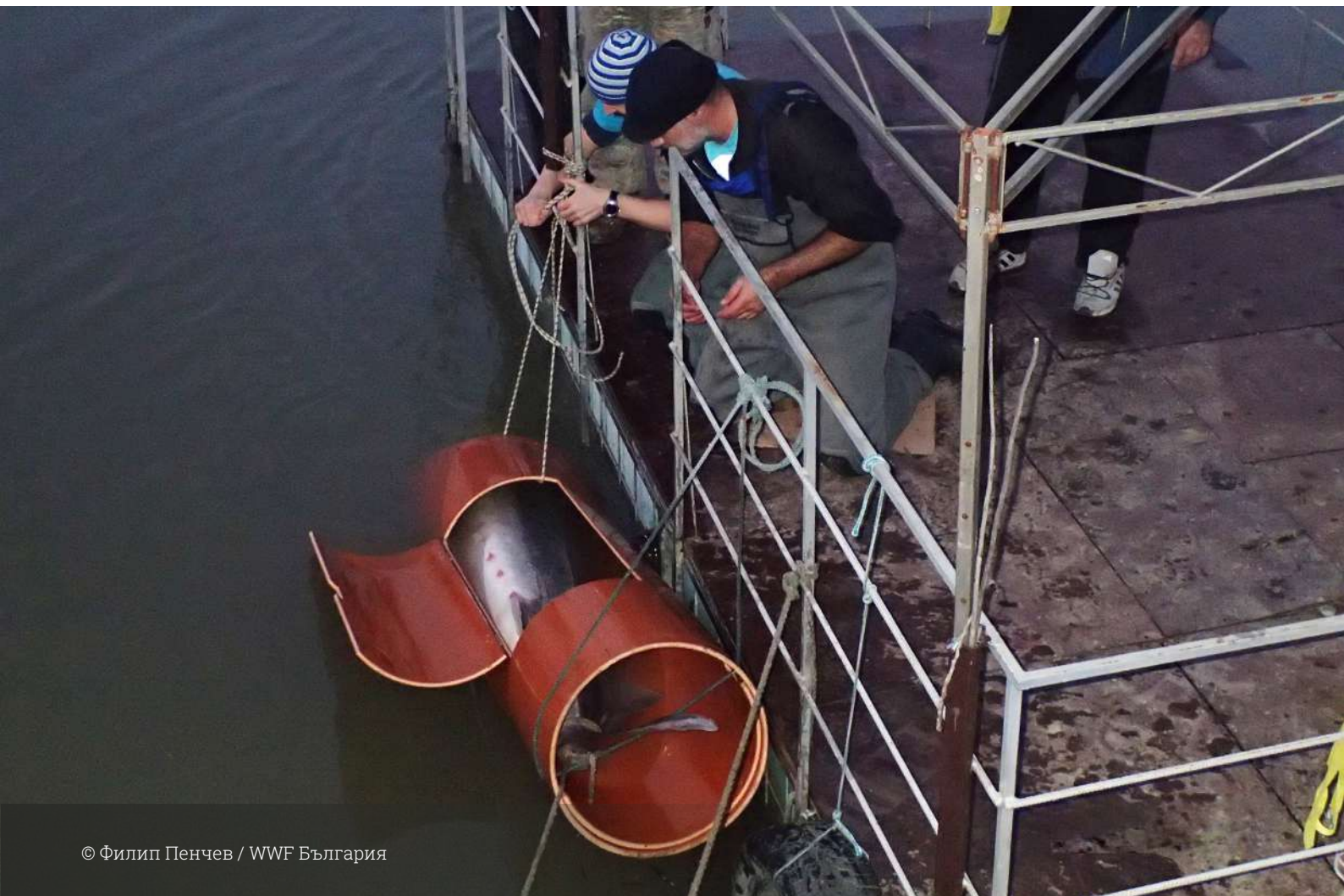
1) Пример за добри практики

Цитираното по-горе изследване на WWF България за закононарушенията срещу есетри показва положителни резултати за сравнително кратък период – от 2016 до 2020 г., постигнати чрез приоритизиране на контрола и засилено правопривагане. Благодарение на по-чести и целенасочени проверки на ИАРА и Гранична полиция поотделно, както и на съвместните им акции, от Дунав са извадени над 23 км кърмаци. Нещо повече, за всяка година контролиращите органи вадят все повече лави – от 50 бр. през 2016 до 260 бр. през 2020 г.

В същото време има само 3 случая, при които контролиращите органи са установили риболов на есетри, а не употреба на незаконни кърмаци. Един от тези случаи е описан тук, тъй като показва добра практика за съвместна работа между инспекторите и експертите на терен и е с уловено живо застрашено животно.

На 19 февруари 2019 г. инспектор от ИАРА наблюдава как рибар улавя голяма моруна, изкарва я от реката с лодката си и я натоварва в багажника на колата си. Инспекторът се обажда за съдействие в районното управление на МВР, откъдето организират спиране на преминаващите автомобили за проверка в района. Така залавят рибаря и установяват живата риба в багажника на автомобила.

Ръководителят на водната програма на WWF България Стоян Михов получава обаждане от инспектора на ИАРА за моруната, тъй като тя е претърпяла наранявания по време на лова. Заедно с експерта ихтиолог Борислава Маргаритова и с еколога от природен парк „Персина“ Веселин Коев поемат незабавно от Белене към село Айдемир, община Силистра, за да окажат първа помощ на раненото животно. Моруната е влязла в р. Дунав, за да хвърли хайвера си, но там става жертва на незаконен риболов. След като внимателно обработват раните и ѝ поставят проследяващ чип, спасителният екип пуска моруната обратно в реката. Съдбата ѝ остава неясна, тъй като сигнал от проследяващото ѝ устройство повече не е установен. Възможно е да не е оцеляла заради раните и стреса, както и да е била повторно заловена. Съществува и малка вероятност сигналът ѝ да не е бил засечен от приемниците, но да е успяла да се върне в Черно море, където да се възстанови.

© Филип Пенчев / WWF България

Образувано е досъдебно производство за престъпление⁷⁵ по чл. 238 от НК, в рамките на което Стоян Михов изготвя съдебно-ихтиологическа и ценова експертиза за ОД на МВР-Силистра. Ценовата оценка е направена на базата на пазарните цени на законно продавания хайвер, произведен в български аквакултури, както и на експертна преценка за цената на месото и хайвера от рибата на черния пазар. Подобен подход може да бъде разработен като методология за оценка на стойността на продуктите от застрашената дива природа, така че прокурорите, разследващите органи и съдът да имат по-ясна представа и за икономическите, освен за екологичните последици от закононарушението.

Наблюдаващият прокурор преценява, че действията на рибаря не съставлявали престъпление, но са нарушение по чл. 124, ал. 1 от ЗБР. „С постановление от 20.05.2019 г. наказателното производство било прекратено, а материалите от него били изпратени на началника на ИАРА – Русе по компетентност съобразно нормата на чл. 130, ал. 1 от Закона за биологичното разнообразие.“⁷⁶ С наказателно постановление № 19-13/ 13.06.2019 са наложени две глоби на обща стойност 2500 лева. Наказаният обжалва глобите в Силистренски районен съд, който ги потвърждава, като преквалифицира едното извършено административно нарушение по чл. 33, ал.3 от ЗРА на нарушение по чл. 33, ал. 1 от ЗРА. Решението⁷⁷ на районния съд също е обжалвано, но Административен съд Силистра⁷⁸ го оставя в сила.

Хипотетично, ако наблюдаващият прокурор беше преценил, че деянието съставлява престъпление, а съдът беше намерил обвиняемия за виновен, възможната санкция би била лишаване от свобода до 6 месеца, пробация и глоба от 5000 до 10 000 лв.

2) Пример за по-предизвикателни случаи

Следващият случай е печално известен в природозащитните среди, тъй като съдебните дела продължават от март 2010 г. до август 2017 г. и според наличната информация завършват с прекратяване на наказателното производство без присъда. На 27.03.2010 г. в гр. Видин на ГКПП – Фериботи – Видин е задържан С.Г.Г., който се опитва да пренесе през граница 2 ястребови орли (*Hieraetus fasciatus*)⁷⁹ с фалшифицирани сертификати от Министерството на околната среда и водите, като се представя за член на екипа на природозащитната организация „Зелени Балкани“. Митническият инспектор, който е присъствал на обучение на организацията, се усъмнил в предоставената версия и установил с няколко телефонни обаждания, че С.Г.Г. не работи в организацията. Орлите са конфискувани и настанени в Спасителния център на „Зелени Балкани“ в Стара Загора, където остават до 2017 г. Информацията за развитието на случая е събрана от публикуваните 8 съдебни решения и определения, но липсват няколко съдебни решения, които не са налични в АПИС или е-портала за електронно правосъдие.

Първото публикувано решение е присъда №40 от 8.10.2014 г. на Окръжен съд – Видин по н. о. х. д. № 340/2013 г., в което се посочва, че делото е образувано по трети обвинителен акт,

75 Досъдебно производство № 1886 ЗМ-96/2019г. по описа на РУ на МВР-Силистра.

76 Текстът е от част от решение № 327 на Силистренския районен съд, който разглежда жалба срещу наложената глоба.

77 Решение № 327/03.10.2019 г. по АНД № 600/ 2019 г. на Силистренски районен съд.

78 Решение №125/ 14.01.2020 по КАНД № 127 на Административен съд Силистра.

79 Критично застрашен вид, включен в приложения 2 и 3 на ЗБР.

© Martin Harvey / WWF

като две присъди са били отменени и делото е връщано на ОС Видин заради „допуснати съществени процесуални нарушения, включително – на досъдебното производство и за изготвени обвинителни актове в разрез с изискванията на чл. 246, ал.2 от НПК“.

Последният публикуван документ е Определение №63 от 30.03.2017 г. на ОС – Видин по н. о. х. д. №49/2017 г., с което „Прекратява наказателното производство против С. ***(..) по обвинителния акт, по който е образувано настоящето дело. На основание чл. 369, ал. 5 от НПК определението не подлежи на обжалване“. С определение №57 от 29.08.2017 г. на ОС – Видин по н. о. х. д. № 49/2017 г. птиците са отнети в полза на държавата и са настанени в центъра в Стара Загора. През 2019 г. един от орлите заминава за Майорка, където участва в размножителна програма на испанската организация GREFA.

Делото е връщано за преразглеждане поне 6 пъти за отстраняване на процесуалните нарушения от страна на прокуратурата, но до последното съдебно решение нарушенията не са надлежно отстранени и не се стига до присъда. Освен това, първоначално не е повдигнато обвинение за фалшифицираните сертификати за износ, а обвинение по чл. 316 във вр. с чл. 308, ал.1 от НК (съзнателно ползване на неистински документи) е включено едва в третия обвинителен акт и съдът оправдава обвиняемия заради нарушаване на забраната за „reformatio in peius“.⁸⁰

Докато тече съдебният процес в България, С.Г.Г. е осъден в Русия за незаконно добиване на яйца на сокол скитник (*Falco peregrinus*). Материалните щети от това деяние руският съд определя на 15 000 000 рубли (403 308 лева по курс от деня на присъдата, 26.05.2016 г.).

Задълбоченият анализ на така описания случай може да бъде полезен на прокуратурата,

⁸⁰ Влошаване положението на подсъдимия.

за да не бъдат допускани подобни процесуални нарушения, поради които престъпленията срещу дивата природа да остават ненаказани.

VI.3. Ефективност и проблеми на различни етапи от борбата със закононарушенията срещу дивата природа

Бързината на събиране на доказателства и на реакцията при регистриране на нарушение срещу дивата природа е от изключително значение за успешното разследване на такива престъпления, отбелязаха повечето прокурори от консултативната група. За да се подобри разследването, трябва да бъдат преодолени няколко проблема.

Първият основен проблем, който беше повдигнат от почти всички специалисти, е липсата на яснота за правомощията на административните органи при нарушенията срещу дивата природа и лошата координация между тях самите и с прокуратурата. Дадени бяха няколко примера за недобро или неосъществено сътрудничество при случаи на незаконни действия в горите. Предложени бяха и няколко решения на този проблем:

- да бъде изготвено изрично споразумение и/или инструкция за съвместна работа на разследващите органи с основните административно-контролни органи, подобно на инструкциите при разследване на други видове престъпления;
- да бъде изготвен единен стандарт за разследване на престъпленията срещу дивата природа, който да бъде приет след съвместно обсъждане между прокуратурата и контролните органи и който да се прилага в цялата страна, за да внася яснота за необходимата поредност от действията при разследването;
- да бъдат направени обучения за прокурори, разследващи и административно-контролните органи за този стандарт, а при липсата му – за по-ефективна координация и яснота на правомощията на различните държавни органи.

На бързината на разследването влияе и липсата на рехабилитационни центрове за животни, спомената по-горе.

Друг проблем, който беше маркиран, е липсата на опит в прокуратурата в областта на престъпленията срещу дивата природа заради специфичния характер на тези престъпления, които, според прокурорите, не са често срещани. Правоприлагащите органи срещат трудности да намерят подходящи вещи лица и експерти, които могат да определят дали засегнат от закононарушение екземпляр е от защитен вид и да изготвят необходимите експертизи. Предложените решения в тази посока бяха към подобряване на капацитета чрез обучения и за създаване на лесно достъпна база данни с много специалисти за съответните защитени видове, включващ полето на експертиза и техните контакти, така че да може да се осигурят необходимите експертни становища в кратки срокове.

Едно от предложенията за преодоляване на липсата на достатъчно експертиза в прокуратурата за престъпленията срещу дивата природа е да се създаде контактна мрежа от обучени прокурори и разследващи органи, които да се занимават с такива престъпления. За качеството на разследването и крайния изход е изключително важно

разследващите, които работят по него, да са обучени и специализирани.

Досега Асоциацията на парковете в България, Асоциацията на прокурорите в България и Националният институт на правосъдието са организирали такива обучения и има подготвени списъци с обучените прокурори, които биха могли да бъдат публикувани в сайта на прокуратурата, например. Списъкът следва да бъде изпратен и до МОСВ, за да могат експертите да намерят лесно връзка с обучен прокурор.

Липсва добра осведоменост в обществото за престъпленията срещу дивата природа и къде може да бъдат подавани сигнали за такива нарушения. Беше изразена необходимост да се проведе информационна кампания, насочена към обществото като цяло, за да се увеличат сигналите за закононарушения.

Сигналите към полицията в момента се подават през спешен телефон 112, където приоритет взимат сигналите за пострадали хора. Възможно решение на този проблем е създаването на телефонна линия, подобна на спешен телефон 112, за закононарушения срещу дивата природа, по предложение на инспектор Николов. Това може да стане и през мобилно приложение. Инспектор Николов смята, че съществуващият „Зелен телефон“ към МОСВ не може да изпълнява функциите на предложения от него спешен телефон, тъй като към него не е предвиден контрол и затова има нужда от нова, междуведомствена контактна точка. Сигналите към тази точка могат да бъдат по-лесно разпределяни към отговорните институции от добре обучени диспечери и трябва да бъдат записвани, за да се подсигури последващият контрол над проверките.

VII. Препоръки

Организация и сътрудничество на правоприлагащите органи и прокуратурата

- Да се организира междуведомствена работна група за създаване на единна точка/платформа за подаване на сигнали за нарушения срещу дивата природа – телефонна линия и/или мобилно приложение;
- Да бъде изготвено изрично споразумение и/или инструкция за съвместна работа на разследващите органи с основните административно-контролни органи, подобно на инструкциите при разследване на други видове престъпления;
- Да бъде приета процедура за действие при отпадане на необходимостта за запазване като доказателство на трупа/трупове на животински екземпляр/екземпляри;
- Да бъде осигурена междуведомствена координация в случаите, когато компетентността да установяват административните нарушения и/или да издават наказателни постановления имат едновременно административни структури и служители на МОСВ, МЗХГ, МВР, кметове и/или областни управители;
- Да бъде изготвен единен стандарт за разследване на всички състави на престъпления срещу дивата природа, който да бъде приет след съвместно обсъждане между прокуратурата и контролните органи и който да се прилага в цялата страна, за да внася яснота за необходимата поредност от действия при разследването;
- Да бъде създадена мрежа от обучени и опитни прокурори в областта на престъпленията срещу дивата природа. Препоръчително е списъкът с контактите на тази мрежа от прокурори да бъде публикуван на сайта на прокуратурата и широко разпространен сред административните контролни органи;
- Да се създаде и поддържа списък от експерти и вещи лица,⁸¹ които са систематизирани според конкретната им специализация, за да подпомагат разследващите органи и да изготвят експертизи. Този списък трябва да бъде обновяван периодично и публикуван на места, достъпни за разследващите органи (например в районните управления на полицията, в прокуратурата и в районните и окръжните съдилища);
- Да бъде адекватно обезпечен трудът на вещите лица, така че да отговаря на тяхната експертиза и аналогичното заплащане на пазара на труда;
- Да бъде разработена методика за оценка на икономическата стойност на продуктите от застрашената дива природа, която да може да се прилага при изготвяне на съдебни експертизи;
- Да се провеждат систематично обучения на местно ниво и с правоприлагащи органи,

⁸¹ От април 2022 г. Министерството на правосъдието ще поддържа Информационна система Единен регистър на вещите лица.

което да подпомогне както повишаването на познанията им, така и изграждането на работещи контакти между тях, за да подобри сътрудничеството им;

- Да се изградят системи за видеонаблюдение на северната граница, особено по река Дунав, което би подпомогнало работата на разследващите и правоприлагащите органи не само за престъпленията срещу дивата природа, но и за други престъпления, като каналджийство на наркотици и оръжие;
- Да се създаде контактна точка в районните управления на МВР за връзка с EU-TWIX, за да се подобри обменът на информация за нарушенията и разследванията на престъпленията срещу дивата природа;
- Да бъде създадено специализирано звено в МВР за разследване на престъпленията срещу дивата природа;
- Да се определят служители на МВР и Агенция „Митници“ с конкретни задължения и отговорности в областта на административните нарушения и престъпленията срещу дивите животни;
- Да бъдат обезпечени с достатъчно служители в направленията/отделите „Биологично разнообразие, защитени територии и зони“ в РИОСВ и да бъдат осигурени дежурства в извънработно време;
- Да бъдат обезпечени функциите на ДНП с достатъчно служители в дирекциите „Контрол и охрана“;
- Да бъдат създадени и/или финансово подsigурени съществуващите рехабилитационни центрове за ранени животни в страната. Тази необходимост е особено голяма за настаняване на риби, тъй като в страната не съществува такъв аквариум;
- Да бъде променен Правилникът за дейността на спасителните центрове, за да се предвидят изрични правила за случаите по чл. 110, ал. 4 от НПК и чл. 111, ал.1 от НПК, когато веществените доказателства в наказателното производство са живи екземпляри растения или животни.

Законодателни промени

- Да се подобри санкционният режим в ЗБР чрез диференциране на нарушенията, свързани с незаконно убиване или улавяне на екземпляри от защитени и регулирани видове по примера на ЗЛОД;
- Да се извърши осъвременяване на Тарифата за обезщетение при нанесени щети на растителни и животински видове, включени в приложение №3 на ЗБР, отчитащо инфлацията за периода след 2006 г. и/или други фактори, които влияят на размера на щетите;
- Да бъде направена преценка доколко предвидените наказания в Наказателния кодекс са достатъчни, за да осигурят генералната и индивидуалната превенция, и да бъдат изготвени предложения за законодателни промени, при съобразяване на обществената опасност на съответните деяния и практиката по дела за престъпления

срещу дивата природа. По-конкретно, да бъде направена преценка за адекватността на наказанията съответно за квалифицирана митническа контрабанда чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт, за която е предвидено минимално наказание лишаване от свобода за три години и максимално – десет години,⁸² спрямо основния състав за противозаконно унищожаване, повреждане, придобиване, държане, отчуждаване на екземпляр от европейски или световно застрашени диви гръбначни животни или екземпляр от вид по приложение №3 към ЗБР, за което няма минимален размер на наказанието лишаване от свобода, а максималното е пет години лишаване от свобода;⁸³

- В чл. 93 от НК да се въведе определение за защитен вид;
- Да бъде предложена промяна в ЗЛОД, която да предвиди мандатност на ръководствата на ловните стопанства, за да се увеличи конкуренцията за заемане на тези позиции и така да се намали вероятността от потенциални корупционни зависимости;
- Да бъде предложена промяна в ЗРА за забрана на притежанието на определени риболовни уреди, средства, принадлежности и приспособления, както има забрана за тяхната употреба;
- Да се уеднаквят и удължат периодите на забрана за улов и риболов по време на размножителния период, за да няма разминаване на периодите в зависимост от видовете.

Събиране и анализ на информация и данни

- Необходимо е да бъде създаден единен подход за събиране на данни за закононарушенията срещу дивата природа и да бъде осигурен междуведомствен достъп до тази информация. Това ще даде възможност за качествен и количествен анализ, на базата на които да бъдат предприемани по-ефективни действия за предотвратяване на закононарушенията и наказване на нарушителите, и ще подобри сътрудничеството между различните контролни и правоприлагащи органи. Част от този анализ включва (но не се изчерпва с):
  - » Анализ за причините за малкия брой внесени обвинителни актове и осъдителни и санкционни решения на първа инстанция за отделните състави на престъпленията срещу дивата природа (например, за квалифицирана митническа контрабанда и за противозаконно унищожаване или повреждане на защитена територия);
  - » Анализ на причините за значително по-малкото издадени наказателни постановления спрямо съставените актове за установяване на административно нарушение по видове административни нарушения и контролни органи (например, по чл.128в от ЗБР от РИОСВ).

82 Чл. 242, ал. 1. буква „з“ НК.

83 Чл. 278д НК.

VIII. Библиография

Българска академия на науките и Министерство на околната среда и водите, „Червена книга на България“, електронно издание, 2011 г., <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>

Висш съдебен съвет, VSS Information Center [website], 2021 г., <http://www.vss.justice.bg/page/view/1082>

Геа Челониа, „2020 г. – предизвикателства и успехи“, 2021 г. <https://geachelonia.org/2020-otch-et/> (достъпен на 27.10.2021)

Изпълнителна агенция по горите. „Годишен отчетен доклад на Изпълнителна агенция по горите за 2020 г.“, pp.5-6, 2021 г., http://www.iag.bg/data/docs/Doclad_str20_04.pdf (достъпен на 16 ноември 2021)

Министерство на околната среда и водите, Планове за действие [website], 2021 г., <https://www.moew.government.bg/bg/priroda/biologichno-raznoobrazie/zastiteni-vidove/planove-za-dejstvie/>

Наука за природата, План за действие за опазване популациите на балканска дива коза за периода 2019-2028 г. в България [website], <https://rupicapra.sciencefornature.org/> (достъпен на 04.11.2021)

Национален статистически институт, Калкулатор на инфлацията [website], 2021 г., <https://www.nsi.bg/bg/content/2539/%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D1%83%D0%B%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BB%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0> (достъпен на 25.10.2021)

Пушкарова-Гочева, И. Някои въпроси на наказателноправната защита на природата, 2016 г.

Ярл, Ю. и др., Търговията с диви есетри продължава въпреки забраните, 2021 г., https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/market_survey_bg_web.pdf